

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τρίτος

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχοῦντι ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἐκαστοῦ ἔτους καὶ εἶνε ἑτησίαι — Γραφεῖον τῆς Διοικήσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

24 Ἀπριλίου 1877

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΕΡΙΠΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΗΤΟΣ ΒΑΒΟΥΡ

Συνήχια: 181 σελ. 241.

50 Ἀυγούστου. — Τόσας περιποιήσεις καὶ τόσας φιλοφροσύνας ἔκαμον εἰς ἡμᾶς ἐν τῇ Βικτωρίᾳ ἐν τῷ διαστήματι τεσσαράκοντα πέντε ἡμερῶν καὶ ἐπέκεινα, ὥστε ἠναγκάσθημεν ν' ἀποχαιρετίσωμεν δι' ἐπισκέψεων πολλούς. Ἐπὶ τέλους ὅμως πρέπει νὰ σοὶ ὁμιλήσω καὶ περὶ δύο σημαντικῶν καταστημάτων, δηλαδή περὶ τῶν δεξαμενῶν τοῦ Γεάν-Γεάν, τῶν ὁποίων αἱ εὐεργεσίαι μεταδίδονται εἰς τὰς 130 χιλιάδας τῶν ἐν Μέλβουρν κατοικούντων, καὶ περὶ τοῦ βοτανικοῦ κήπου, ὅστις εἶναι εἶδος προνοίας ἀνά πᾶσαν τὴν Αὐστραλίαν.

Ὁ Γεάν-Γεάν εἶναι λίμνη τεχνητὴ 19 μίλια μακρὰν τῆς Μέλβουρν καὶ 600 πόδας ὑπεράνω τῆς πόλεως, περιέχουσα περὶ τὰ 23,000,000 κυβικὰ μέτρα ὕδατος καὶ ἐπαρκούσα εἰς τὰς χρείας τῆς πόλεως μετὰ τσαυτῆς ἀφθονίας, ὥστε δίδει 618 λίτρας ὕδατος καθ' ἡμέραν εἰς ἕκαστον κάτοικον, καὶ μετὰ τσαυτῆς ὀσμῆς, ὥστε οὐ μόνον ἐν περιστάσει πυρκαϊῆς οἱ πίδακες, θαυμασίως διηρημένοι, ἐμποδιζοῦσιν ἀμέσως τὰς προόδους τῶν φλογῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς μέγαν ἀριθμὸν ἐργοστασιῶν ἀναπληροῖ τὸν ἀτμὸν ὡς δύναμις κινούσα. Εἰς τὸ τεράστιον τοῦτο ἔργον κατηναλώθησαν περίπου 20,500,000 φράγκων, φέρει δὲ ἐτήσιον εἰσόδημα 1,500,000 καὶ ὑπόσχεται πολὺ μεγαλύτεραν αὐξήσιν ὅταν τὸ ὕδωρ διανεμηθῇ εἰς τὰ περιχώρα· τοῦτο δὲ ἐγένετο τῷ 1851.

Πλὴν δὲ τῶν δημοσίων κήπων, οἵτινες εἶναι θαυμασίοι, ὑπάρχει εἰς Μέλβουρν ἐπὶ χλοερωτάτου λόφου καὶ λαμπρὸς βοτανικὸς κήπος, ὁ τοῦ διδάκτορος Μύλλερ. Μετ' αὐτοῦ κατετρίβουμεν καθ' ἑκάστην πολλὰς ὥρας· ζῆ ἐκεῖ ὡς ἄλλος βασιλεὺς, εἶναι μέλος τῶν σοφῶν ἐταιριῶν τῆς οἰκουμένης ὅλης, ἔχει τὸ στήθος κεκαλυμμένον ὑπὸ παρασῆμων, καὶ καθ' ἑκάστην πρωΐαν δίδει τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἑκατοντάδας ὑπηκόων, ἧτοι εἰς στρουθία στελλόμενα αὐτῷ ἐκ Γερμανίας διὰ τῶν πλοίων, ἅτινα ἐρχόμενα εἰς τὸν λιμένα Φίλιππον κομίζουσι χιλιάδας τῶν πτηνῶν τούτων, τὰ ὁποῖα ἐν μὲν Εὐρώπῃ βλασημοῦσιν, ἐν δὲ Αὐστραλίᾳ εὐλογοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ὡς καταστρέφοντα ἔντομα ἐπιζήμια. Ὁ

ἀγαθὸς διδάκτωρ ἐκινδύνευσε πολλάκις ν' ἀπολέσῃ τὴν ζωὴν του χάριν τῆς ἐπιστήμης. Πᾶς εὐγενὴς σκοπὸς ἐνθουσιάζει αὐτόν· δυστυχῶς ὅμως ἡ Αὐστραλία στερεῖται ὕδατος, καὶ αὐτὸς ἐπιθυμῶν νὰ θεραπεύσῃ τὴν λειψυδρίαν ἀφιεροῖ πρὸς τοῦτο ὅλα τὰ εἰσοδήματα τοῦ βοτανικοῦ κήπου καὶ ἐπιτυγχάνει. Διότι ἐφύτευσε πανταχοῦ ἑκτομμύρια δενδρυδίων καὶ οὕτως ἐμορφώθησαν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ βράκκια· τὰ δ' ἐκ τούτου ἀποτελέσματα ἀπέδωσαν θαυμαστά, καθόσον εἰς γαίας ἄλλοτε φαλακρὰς ἐμορφώθησαν δάση καὶ βράκες.

Σήμερον δὲ καταγίνεται μετ' ἐνθουσιασμῷ νὰ πείσῃ τὰς Αὐστραλικὰς ἀποικίας καὶ τὴν μητρόπολιν νὰ κατασκευάσωσι κοινὴν δαπάνην σιδηροδρόμον, ὅστις ἀπὸ Μέλβουρν νὰ φθάσῃ εἰς τὸν κόλπον τῆς Καρπενταρίας. Οὕτω δὲ θὰ διασχίξῃ τὴν Αὐστραλίαν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον, θὰ καθιστᾷ προσιτὸν τὸ ἐσωτερικὸν εἰς ἐποικισμὸν καὶ θὰ ἀνοίξῃ δρόμον πολὺ βραχύτερον εἰς ὅλας τὰς μετὰ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Κίνας συγκοινωνίας. Μέγα σχέδιον! τὸ ὁποῖον ἐλπίζει νὰ πραγματοποιήσῃ ὁ ἐπιχειρηματίας οὗτος λαὸς ἐντὸς δέκα ἐτῶν.

Τηλεγραφικὰ σύρματα ἐκτείνονται εἰς τὴν ἀποικίαν ταύτην ἐπὶ τέσσαρας χιλιάδας σχεδὸν χιλιόμετρων, καὶ εἰς δεκαεξὶ καὶ ἐπέκεινα καθ' ὅλην τὴν Αὐστραλίαν. Φάροι ἀνηγέρθησαν εἰς ὅλα τὰ ἐπικίνδυνα μέρη· καὶ ταῦτα ἐντὸς τριάκοντα ἐτῶν, ὅτε οὔτε εἰς λευκὸς εὕρισκετο εἰς τὴν Βικτωρίαν. Πρὶν ἀναχωρήσω ἔλαβον παρὰ τινος τῶν κυβερνητῶν πράγματι τὸ ὅποιον ἐπεθύμουσι πολὺ, δηλαδή τὸν στατιστικὸν χάρτην τῆς Βικτωρίας, ἐκδιδόμενον κατ' ἔτος, καὶ τοῦτον ἰδὼν τρώντι κατελήφθην ὑπὸ μεγίστου θαυμασμοῦ. Φαντάσθητι ὅτι ἐπὶ ἐκτάσεως γῆς ὀλίγον κατωτέρως τῆς ἐκτάσεως τῆς Μεγάλης Βρετανίας, πλεόν τῶν δεκαπέντε ἑκτομμυρίων καὶ 200,000 ἑκταρίων κατέχονται ὑπὸ ποιμνίων, 205,000 καλλιεργοῦνται, 1,400 εἶναι ἀμπελόφυτοι καὶ 188,000 καλλιεργοῦνται ὑπὸ τῶν χρυσοθηρῶν.

Οἱ κάτοικοι, οἵτινες τῷ 1835 ἦσαν ὀκτώ μόνον, τῷ 1845 ἐγένοντο 31,000 καὶ τῷ 1855 364,000, καὶ τὸ παρελθὸν ἔτος ἦσαν 626,000. Ὅθεν, ἐνῶ τῶν ἐποίκων ὁ ἀριθμὸς ἦτο τὰ πρῶτα πέντε ἔτη κατὰ μέσον ὄρον δύο χιλιάδες, τῷ

1852 ανέβη εις 91,000, διετηρήθη τοιοῦτος κατά τινα ἔτη καὶ τὰ τελευταία πέντε ἐπέσεν εις 27,000. Ὁ δὲ τῶν ἀποίκων ἐξ ἑνκατίας, ἐλάχιστος ὦν τῷ 1852, ανέβη σήμερον ἕνεκα τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ χρυσοῦ κατά τὴν Νέαν Ζελανδίαν εις 21,000 κατ' ἔτος.

Ἀπὸ τοῦ 1835 ὁ ἀριθμὸς τῶν ἵππων ἀπὸ τῶν δεκαπέντε ανέβη εις 121,000, ὁ δὲ τῶν κερκασφόρων ζῶων ἀπὸ 50 εις 621,000, καὶ ἐπὶ τέλους ὁ τῶν προβάτων ἀπὸ 400 εις 8,835,380!

Ἐξ ἀρχῆς ἡ νέα αὕτη ἀποικία ἐξήγαγε 203, 688,000 χιλιόγραμμα μαλλίου ἀξίας 769,591, 000 φράγκων, καὶ 380,000 ὄγκους χρυσοῦ ἀξίας 3,800,000,000!

Ἡ εἰσαγωγή εἶναι ἐπίσης μεγίστη τὸ εἶδος ὅμως τὸ μᾶλλον ἐπιζητούμενον εἶναι τὸ τῶν γυναικῶν. Τῷ 1838 ἡ ἀναλογία ἦτο 1½ γυναικες πρὸς 100 ἄνδρας, σήμερον δὲ 6½ πρὸς 100.

Υπάρχουσι δὲ καὶ σχολεῖα διὰ τὰ παιδία, συσταθέντα ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως μετὰ μεγίστης ἀφρονείας. Ἡ διδασκαλία εἶναι ἐλευθέρα καὶ οἱ ἱερεῖς ὅλων τῶν λατρειῶν ἔχουσι ἰδιαιτέρα ἐκπαιδευτήρια. Ἡ ἐθνικὴ ὅμως καὶ καθαρῶς λαϊκὴ γίνεται δαπάνη τοῦ κράτους, τὸ ὅποιον παραδέχεται ἀνεξικκέρτως τὰ παιδία πάντων τῶν θρησκουμάτων. Περὶ τὰ χίλια σχολεῖα εἶναι ἀνοικτὰ καὶ δέχονται πλέον τῶν 50,000 μαθητῶν, αἱ δὲ στατιστικαί ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἐκ παιδίων ἐσχόντων ἡλικίαν πλέον τῶν πέντε ἐτῶν, τὰ τέσσαρα πέμπτα ἀναγινώσκουσι καὶ γράφουσι, δέκα δὲ ἐνδέκατα ἀναγινώσκουσι μόνον.

Περὶ δὲ στρατιωτικῆς ἀπογραφῆς οὐδεὶς λόγος. Τριακόνσιοι πεντήκοντα στρατιῶται στέλλονται ὑπὸ τῆς μητροπόλεως εἰς τὴν Βικτωριαν καὶ μισθοῦνται ἀπὸ τὴν ἀποικίαν.

Ἐπὶ τέλους, καὶ ἴν στυγμὴν ἐτοιμαζόμεθα ν' ἀποπλεύσωμεν μετὰ ἐπτὰ ἐβδομάδων διατριβὴν, σοὶ κοινοποιῶ καὶ τι ἄξιον σημειώσεως, τὸ ἐξῆς: ἐκ πάντων τῶν λευκῶν κατοίκων οὔτε μία χεὶρ, ἀλλὰ οὔτε μία, ἐπαρουσιάσθη ἵνα ζητήσῃ παρ' ἡμῶν ἐλεημοσύνην.

ΙΑ'

Πορθημὸς τοῦ Βᾶς.—Ἄξιον ἐπίσης συνάντησις ἐν Λάρουσι.—Ὁδεύοντες.—Χερσὶ εἰς τοὺς ἀντιπόδας.—Ἐρεΐκια γαλλικῶν τάρων.—Ἱθυστροφεῖα.—Τὸ δένδρον τοῦ Κούκ.—Ἀπολαυστικὸς.—Δαίμαψ.—Πολιτικαὶ ἀναμνήσεις.—Ἀσυλὸν εἰς Ἐδέμ.

1 Σεπτεμβρίου 1866.—Ἀναχωροῦμεν σήμερον εἰς τὴν νῆσον Βάν-Διέμεν ὅτι δὲ πρὸς τὸ παρὸν γνωρίζω περὶ αὐτῆς εἶναι ὅτι δὲν ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Βάν-Διέμεν, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Γάσμμαν, νέου πληρώου θάρρους καὶ γενναϊότητος, ἀγαπῶντος περιπαθῶς τῷ 1862 τὴν δεσποσύνην Βάν Διέμεν, τὴν ὁποίαν ὁ σκληρὸς αὐτῆς πατὴρ κρατῶν ἀίχμαλτον εἰς τὰ ἐν Βαταβίτζ λαμπράτου παλάτια, δὲν συγκατένευε νὰ δώσῃ εἰς αὐτόν. Ὁ νέος ναυσιπόρος ἀπεφάσισε τότε νὰ εὗρῃ νέας γαῖας, καὶ ἐπιχειρήσας μακρὸν πλοῦν ἐβί-

πτισε τὰ νησίδια τῶν θαλασσῶν, δοὺς εἰς ἕκαστον αὐτῶν τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐπώνυμον τῆς ἀγαπητῆς του. Ὅτε δὲ παρέδωκεν εἰς τὸν περιήρημον δικαστὴν τῆς Ἰάδας τὴν περιγραφὴν τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ καὶ τοῦς χάρτας τῶν γαιῶν ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔστησε τὴν Ὀλλανδικὴν σημαίαν, τότε μόνον παρεχωρήθη εἰς αὐτὸν ἀντιἀμοιβῆς ἡ δεσποσύνη Μαρία. Εἶναι τάχα καὶ σήμερον οἱ Ὀλλανδοὶ πατέρες ἐπίσης σκληροί;

Τὴν τρίτην καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἀνασύρουμεν τὴν ἀγκυραν, διαπλέομεν τὸν Γιάρα-Γιάρα ὑπὲρ τὴν μίαν ὥραν καὶ ὁρμῶμεν εἰς τὸν λιμένα Φίλιππον. Τὰ ὄχυράματα κανονοβολοῦσι.

2 Σεπτεμβρίου.—Διασχίζομεν τὸν πορθμὸν τοῦ Βᾶς καὶ περὶ μεσημέριαν βλέπομεν τὰς ἀκτὰς τῆς νήσου. Ἐκατὸν πενήκοντα δὲ πέντε ἔτη μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Γάσμμαν δύο νέοι, Φλίνδερς καὶ Βᾶς ὀνομαζόμενοι, περιπλεύσαντες τῷ 1797 τὴν παραλίαν ἀπὸ τοῦ Σίδνεϋ, ἐπίσθησαν ὅτι ἡ γῆ τῆς Βάν-Διέμεν ἦτο νήσος χωρισμένη ἀπὸ τῆς ἡπείρου διὰ θαυμάτου στενοῦ διακασίων ἐβδομηκόντα μιλίων.

Περὶ δὲ μεσημέριαν φθάνομεν εἰς τὸ στόμιον τοῦ Ταμάν, ποταμοῦ στενοῦ καὶ γραφικοῦ, ὅστις διὰ τὴν φυσικὴν του κατασκευὴν ἤμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὡς σειρά μᾶλλον μικρῶν λιμνῶν ἢ ὡς ποταμὸς. Πολλὰκις ἀπορεῖ τις πῶς ἔξ ἐξέλθη ἀλλ' αἴφνης μετὰξὺ δύο βράχων παρουσιάζεται καὶ σκοτεινὴ δίοδος καὶ νέα λίμνη φαίνεται μακρὰν.

Περὶ δυσμᾶς ἀποβαίνομεν εἰς τὴν μητρόπολιν Λάρουσι, κατοικουμένην ὑπὸ 10,000 περίπου ἀνθρώπων. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ζωηρότητα τῆς πλουσίας Μέλθουρ, τὰ ἐνταῦθα φαίνονται εἰς ἡμᾶς ψυχρὰ καὶ νεκρά. Εἶναι δὲ ἡ κλασικὴ γῆ τῶν ἐξορίστων τῆς Ἀγγλίας, τῶν ὁποίων ὅμως αἱ ἀποστολαὶ ἔπλευσαν πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν εἶδομεν δὲ μόνον εἰς τὴν παραλίαν πρόσωπά τινα ἄγρις φέροντα εἰς τὸ μέτωπον τὴν σφραγίδα τῆς ἐνδόξου αὐτῶν καταγωγῆς.

Ἀλλ' ἡ σιωπὴ τῆς ἐσπέρας διεκόπη αἴφνης διὰ τῆς ἀπροσδοκῆτου ἐμφανίσεως πρεσβύτου. Τὸ σεβάσμιον πρόσωπον, οἱ ζωηροὶ χαρακτῆρες, ἡ μακρὰ λευκὴ κόμη του καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ ἀφελὲς τῆς πατριαρχεικῆς αὐτοῦ ὄψεως κατέπληξαν ἡμᾶς κατ' ἀρχάς σθηριζόμενος εἰς βράβδον ἀγροτικὴν καὶ προχωρῶν βροδείως μᾶς ὠμίλησε κατ' ἀρχὰς περὶ τῆς Γαλλίας «Ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἐπαλλε σφοδρῶς ἡ καρδία του» ἐπειτα δακτυλοδεικτικῶς πρὸς ἄρκτον μᾶς ἠρώτησεν ἐὰν ὁ μακρὸς ἡμῶν πλοῦς ὑπῆρξεν εὐτυχῆς. «Εἶναι θαῦμα, εἶπομεν, ὅταν συλλογισθῶμεν ὅτι ἐν τῶν τῶσων δαίγων ἐτῶν...»—«Ναί, ἀπεκρίθη, ὅταν συλλογισθῇ τις ὅτι ἀπέθανεν ὁ Βάτμαν καὶ ὅτι ἐγὼ, ὅστις μετ' αὐτοῦ ἀπέθανεν πρῶτος τῷ 1835 εἰς τὸν λιμένα Φίλιππον ὅπως θεμελιώσω μίαν ἀποικίαν!...»

Εἶπε καὶ ἐκάθησε πλησίον τῆς ἐστίας ἰδὼν δὲ ἐξεγερθεῖσαν τὴν περιέργειαν ἡμῶν, ἐνέδωκεν εἰς τὰς παρακλήσεις μας καὶ διηγήθη ὅλην τὴν ἱστορίαν του. Ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀγγλίας τῷ 1814 φέρων μετ' ἑαυτοῦ τὴν μικρὰν πατρικὴν του κληρονομίαν καὶ ἐλπίζων ν' αὐξήσῃ τὴν περιουσίαν του ἠύξησεν ὅμως τὴν περιουσίαν τῶν ἄλλων. Κατόκησεν εἰς Βάν-Διέμεν μετὰ τῶν ποιμνίων του, «τότε δὲ, προσέθετο, δὲν ἐγνώριζον ἐξ ὅλων τούτων τῶν ἀπεράντων γαιῶν αἱ ὁποῖαι ὀνομαζόμεναι Βικτωρία παρὰ τὰ μέρη ὅσα ἀνεκάλυψεν ὁ Βᾶς. Μίαν μόνην φορὰν σωρός τις ναυτῶν ἠθέλησε νὰ προχωρήσῃ, ἀλλ' οἱ ἰθαγενεῖς τοὺς ἐπέταξαν ταχέως εἰς τὴν θάλασσαν καὶ μέχρι τῆς 1 Ἰανουαρίου 1835 οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ ἐπανεέλθῃ. Ἡμεθα τότε πολλοὶ ἐντιμοὶ οἰκογένειαι γεωργῶν μεταχειριζόμεναι τοὺς καταδίκους εἰς τὰ καθημερινὰ ἔργα καὶ κατοικοῦσαι εἰς τὰς κορυφὰς τῶν λόφων, οἱ ὁποῖοι σήμερον περικυκλοῦσι τὴν πόλιν ἄπραγματι δὲ ὅλαι αἱ οἰκογένειαι συνεκρότου μίαν μόνην. Ἐωρτάσαμεν τὴν νύκτα τῆς πρώτης τοῦ ἔτους κατὰ τρόπον παράδοξον ἠνάψαμεν ἐπὶ τοῦ ὄρους μέγα πῦρ, τὸ ὅποιον ἐφώτιζε τὴν ἐθνικὴν μας σημαίαν καὶ ἐνθουμούμενοι τὴν πατρίδα συνήλομεν ὅλοι περὶ αὐτήν. Καὶ ἐκεῖ ὠρτίσθημεν, ὁ Βάτμαν καὶ ἐγὼ, δὲ ἐπιχειρήσωμεν τὸ νέον ἔτος ἐκτακτὸν τι ἔργον, φέροντες μέρος τῆς ἀγέλης πρὸς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ πορθμοῦ ἐπ' ἐλπίδι, ἐὰν εὐδοκίμησωμεν, νὰ κατοικήσωμεν εἰς τὴν ἡπειρον χάριν τῶν ἀπογόνων μας. Καὶ ἐπράξαμεν ὅτι ὠρτίσθημεν. Διότι τὸν Ἰούνιον ἀπέβημεν εἰς Γιάρα-Γιάρα. Οἱ ἰθαγενεῖς, ἐχθροὶ κατὰ πρῶτον, ἔρριψαν καθ' ἡμῶν βέλη καὶ ἔπειτα ἔφυγον, ἐμάθετε δὲ ἤδη ὅτι τὰ πρόβατά μας εὐδοκίμησαν, καὶ μετὰ δέκα ἔτη οἱ υἱοί μου μὲ ἀνεπλήρωσαν εἰς τὴν Βικτωριαν. Ὅτε δὲ τὸ παρελθὸν ἔτος ἠθέλησα νὰ ἰδῶ τί ἀπέγιναν τὰ ἔργα ταῦτα μέρη καὶ αἱ ἀπέραντοι πεδιάδες, εἶδον ὅτι παλάτια ἀνηγέρθησαν ἐκεῖ ὅπου μὲ τὰς δύο μου ταύτας χεῖρας ἀνήγειρα καλύβην ἐκ φλοιῶν δένδρων ἔιδον σιδηροδρόμους ἐκεῖ ὅπου διεσχάραξά μονοπάτιον καὶ ἑκατομύρια πρόβατα ἐπὶ τῆς χώρας τὴν ὁποίαν κατεκτήσαμεν ὑπὲρ τῶν ἁμῶν.»

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ σεβαστὸς ἐκεῖνος γέρον προσέθετο δακρῶν ὅτι ὁ πλοίαρχος Λαπλάς, ὅστις περιήρητο χάριν ἀνακαλύψεων, ἐλθὼν εἰς Βάν-Διέμεν παρέλαβεν ἕνα τῶν υἱῶν του ἵνα τὸν ἀναθρήσῃ εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἡ ἀνάμνησις δὲ αὕτη τοῦ γαλλικοῦ ὀνόματος συνεκίνησε τὴν καρδίαν τοῦ γέροντος. Ὁ δὲ υἱὸς του ἐπανελθὼν ἐμμήθη τὸ παράδειγμα τῶν ἀδελφῶν του.

Ἐκεῖται συνέχισμα. N.

Ὁ Ἀντίοχος παρήγγειλε πρὸς τοὺς νομάρχας αὐτοῦ, λέγων «Ἐάν ποτε εἷς διατάξῃ νὰ πρά-

ξέσῃ τι ἐναντίον τῶν νόμων, καταφρονήσατε τὰς διαταγὰς μου, ὡς διαταγὰς ἀνθρώπου μὴ γινώσκοντος τί γράφει καὶ τί λέγει.»

ΠΡΩΤΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ἐκ τῶν τοῦ Ἀλφρέδου Μωρῦ.
Συνήματα ἰδί σελ. 244.

B'
ΚΑΤΟΙΚΙΑ

Ἀνεκθῆν ὁ ἀνθρώπος ἠναγκάσθη νὰ προαίση ἑαυτὸν κατὰ τοῦ φύγους διὰ μέσου διαρκεστεροῦ καὶ ἀσφαλεστεροῦ τῶν χονδροειδῶν ἐνδυμάτων, ἅτινα κατασκευάζε. Καὶ τοσοῦτο μᾶλλον, καθ' ὅσον ἔδει οὐ μόνον ὑπὲρ ἑαυτοῦ νὰ προνοήσῃ, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν τέκνων, ὑπὲρ τῶν ἐργαλείων του, ὑπὲρ τῶν ὄπλων του, ὑπὲρ πάντων ἐν γένει τῶν ὑπαρχόντων του. Δὲν ἐφοβεῖτο δὲ μόνον μὴ ἴδῃ διασθειρομένην ὑπὸ τῆς βροχῆς ἢ διασκηδαζομένην ὑπὸ τοῦ ἀνέμου τὴν εὐτελεῖ αὐτοῦ περιουσίαν ἀλλ' ἔδει προσέτι νὰ προφυλάξῃ αὐτήν ἀπὸ πάσης ἀρπαγῆς, διότι καὶ μὲν τὸ αἶσθημα τῆς ἰδιοκτησίας ἐκδηλοῦται κατ' ἀρχὰς διὰ τῆς κτήσεως κινήτης περιουσίας, διατελεῖ ὅμως ἄγνωστον τὸ αἶσθημα τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἀλλοτρίας ἰδιοκτησίας. Ἡ δὲ ὁρμὴ πρὸς κλοπὴν εἶναι ἐμφυτος καὶ βαθύτατα ἐρριζωμένη παρ' ἅπασιν σχεδὸν τοῖς ἀγρίοις. Μόνον αἱ φυλαὶ, αἱ βιοῦσαι ἐν θερμωτάταις χώραις, οὐδὲ οἱ ἔχουσι μόνιμον τινα διαμονήν, διότι δὲν δυνάμεθα ν' ἀποκαλέσωμεν οὕτω τὰ ἀτεχνώτατα καὶ ἀκατέργαστα οἰκήματα, ἅτινα ἐνιαχοῦ παρ' αὐτοῖς ἀπαντῶνται. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν Δισδώρου τοῦ Σικελιώτου, οἱ ἀρχαῖοι Λίβυες ἐκοιμῶντο ἐν ὑπαίθρῳ κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ ἱστορικόν, οἱ Λιγυστινοὶ ἐκοιμῶντο ἐν τοῖς ἀγροῖς, σπανιώτατα ἀνεγείροντες πενιχρὰς τινας καλύβας. Τὴν δ' ἕκτην μετὰ Χρ. ἑκατονταετηρίδα ὁ Προκόπιος ἀναφέρει ὅτι οἱ Μαῦροι κατεκλίνοντο κατὰ γῆς, οὐδὲν ἕτερον κάλυμμα ἔχοντες ἐκτὸς τῶν βυβαρῶν αὐτῶν ἱματίων μόνον δ' οἱ πλοῦσοι ἐσκεπάζοντο δι' ἀνακιδίων. Πολλοὶ φυλαὶ τῶν ὄχθων τοῦ Ἀμαζονείου δὲν ἔχουσι μόνιμον κατοικίαν, ἀλλὰ κατακλίνονται ἐπὶ τῆς ἄμμου ἢ ἐπὶ τῶν δένδρων, ὧν οἱ συμπεπλεγμένοι κλάδοι ἐνέπνευσαν αὐτοῖς τὴν ἰδέαν τῆς κατασκευῆς αἰωρῶν. Ὅμοιος ποιοῦσι καὶ οἱ ἄγριοι τῆς Μαλακίαικῆς χερσονήσου καὶ τοῦ Ἰνδοσταν. Ἰκναὶ δὲ φυλαὶ τῶν Δάρ-Φέρτυτ ἐν Ἀφρικῇ πηγνύουσι τὰ οἰκήματά των ἐπὶ δένδρων.

Αἱ πρῶται καλύβαι κατασκευάσθησαν ἐκ φύλων, καλάμων καὶ κλάδων δένδρων τοιαῦται ἦσαν αἱ τῶν Νεσαμώνων ἐπὶ Ἡραδότου τοιαῦται ἦσαν αἱ συκκῶθ, ὧν πρὸς μνήμην τελεῖται ἡ ἑορτὴ τῆς σκηνοπηγῆς παρ' Ἑβραίοις τοιαῦται ἐπίσης ἦσαν αἱ κατοικίαι διαφόρων ἀφρικανικῶν φυλῶν, ἰδίως δὲ τῶν Οὐγκωρῶν ταῦ

*Ανω λευκού Νείλου, ἔνθα αἱ καλύβαι, κυψελοειδῆς τὸ σχῆμα, κατασκευάζονται ἀποκλειστικῶς ἐξ ἀχύρων, καλάμων καὶ κλάδων δένδρων. Εἰς δὲ τὰς χώρας, ἔνθα οἱ λίθοι εἰσὶ σπάνιοι, οἱ ἄνθρωποι κατοικοῦσιν ἔτι εἰς τοιαῦτα χονδροειδῆ οἰκῆματα, ὡς δεικνύουσιν τὰ γκουρμπῆ τῶν Ἀράβων τῆς Ἀλγερίας, ὅμοια πρὸς τὰς ὑπὸ τοῦ Σαλουστίου περιγραφομένας κατοικίας τῶν ἀρχαίων Νουμιδῶν.

Οἱ ποιμενικοὶ λαοὶ, μὴ δυνάμενοι νὰ ἔχωσι σταθερὰν διαμονὴν ὡς ἐκ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ μεταβαίνωσιν ἀπὸ μιᾶς εἰς ἑτέραν νομὴν, κυριωτάτην αὐτῶν κατοικίαν ἔχουσι τὰς σκηνάς. Κατὰ τὰς ἐν τῇ Γενέσει περιωθεισὰς ἀρχαίας παραδόσεις, προπάτωρ τῶν ποιμένων καὶ σκηνητῶν ἐθεωρεῖτο ὁ Ἰαβὼλ. Οἱ Ἀραβες μετῆνεγκον τὴν χρῆσιν τῶν σκηνῶν εἰς Ἀφρικήν, ἐξ οὗ οἱ Ἕλληνας ἀπεκάλουν τοὺς Λιβύους, ἀποδεχθέντας αὐτήν, Σκημίτας. Οὐδὲν δ' ἄλλο πράγματι ἦν ἡ σκηνή, ἢ ἐπέκτασις τῆς ἐνδυμασίας ἐκ τοῦ αὐτοῦ δέρματος, ἐξ οὗ ἐκαλύπτετο τὸ σῶμα, συρραπτομένου βιανύσως μεθ' ἑτέρων καὶ ὑποστηριζομένου ὑπὸ στύλων καὶ πεσσάλων, κατηρτίζετο ἡ σκηνή. Ἐν τῷ Κουκλάσῳ, ἢ βούρκα, εἶδος ἐρισίου ὑφάσματος, χρησιμεύει εἰς ἐνδυμασίαν καὶ εἰς κατασκήνωσιν. Ἀνέρχεται δ' ἡ ἰδέα τῶν τοιούτων καταλυμάτων εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ ποιμενικοῦ βίου διατηρήσαν δὲ ταῦτα οἱ νομάδες Ἀραβες καὶ Μογγόλοι. Αἱ ριοῦρται τῶν βορειοτέρων λαῶν τῆς Ῥωσσίας οὐδὲν ἕτερόν εἰσιν ἢ σκηναί, στερεώτεραι ὅμως καὶ δυσφορητότεραι τῶν συνήθων, αἵτινες ἐνόησαν ἀντὶ δέρματος τεράνδου καλύπτονται διὰ φλοιοῦ σημόδας. Εἰσὶ δὲ στερεώτερον πεποιημέναι πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῶν παγετῶν διὰ τοῦτο καὶ αἱ θερνικὴ ριοῦρται διαφέρουσι τῶν χειμερινῶν. Ὅμοίως οἱ ἀρχαίοι Γερμανοὶ, οἵτινες κατὰ τὸ θέρος διηθῶντο εἰς καλύβας ἐκ ξύλων καὶ πηλοῦ, κατέφευγον τὸν χειμῶνα, ὡς ἀναφέρει ὁ Τάκιτος, εἰς σπήλαια καλυπτόμενα διὰ σεσηπτότων ἀχύρων, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ψύχους. Ὅπως δ' οἱ ποιμενικοὶ λαοὶ προμηθεύονται τὰ πρὸς σκηνοπηγίαν ἐπιτήδεια ἐκ τῶν κτηνῶν καὶ ὑποζυγίων αὐτῶν, οἱ ἀπὸ τῆς ἀλυσίας ζῶντες λαοὶ χρησιμοποιοῦσι πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν τὰ θαλάσσια ζῶα. Οἱ Ἔσκιμῶ ποιοῦσι τὰς σκηνὰς αὐτῶν ἐκ δερμάτων θαλασσίων ἐλεφάντων. Οἱ Γροελανδοὶ μεταχειρίζονται πρὸς τοῦτο δέρματα φωκῶν καὶ φράττους τὴν εἴσοδον τῶν σκηνῶν τῶν διὰ τῶν δεικνῶν ἐντροσθίων τοῦ αὐτοῦ ζώου. Ὡς δ' ἀναφέρουσιν ὁ Στράβων καὶ ὁ Ἀρριανὸς, οἱ Ἰχθυοφάγοι, ἔθνος τι Ἀσιατικόν, κατασκευάζον τὰ οἰκῆματά των διὰ κογχυλῶν καὶ ἀκανθῶν ἰχθύων.

Εἰς τὰς ψυχροτέραις χώραις, ἔνθα ἡ σκηνὴ δὲν ἐπῆρκει νὰ προσφυλάξῃ ἀπὸ τοῦ ψύχους καὶ ἐνθα ἕλλοις τε οὐδέμια ἀνάγκη ἦν κινήτων κα-

τοικιῶν, μὴ βιούντων νομαδικῶς τῶν ἀνθρώπων ἐν αὐταῖς, ἐζήτησεν ὁ ἄνθρωπος διαρκέστερον καὶ ἀσφαλέστερον ἄσυλον ἐν τοῖς σπηλαίοις καὶ τοῖς κοιλώμασι τοῦ ἐδάφους, εἴτε φυσικοῖς εἴτε ἐπιτηδες ὀρυχθεῖσι τοιαῦτα δὲ τεχνητὰ ἄντρα ὤρισσον οἱ Κοσσαῖοι τῆς Ἀσσυρίας, οἱ Λιγυστινοὶ, οἱ κάτοικοι τῶν Βαλεαρίδων νήσων καὶ ἄλλοι λαοί. Οἱ ἀρχαῖοι γεωγράφοι ἐπωνόμαζον Τρωγλοδύτας διαφόρους λαοὺς τοιαύτας ἔχοντας κατοικίας. Μέχρι τῆς σήμερον δ' ἔτι ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς παραλίας τῆς Ἀραβίας, παρὰ τοῖς Βιχαριῆχ καὶ τοῖς Σιχαρχὸχ παρατηρεῖται τὸ αὐτὸ εἶδος κατοικιῶν, ὁμοίων κατὰ τὴν ἀνατολικὴν παράδοσιν τοῖς ἐν χρήσει παρὰ τῷ ἀρχαίῳ λαῷ τῶν Ἀδιτιῶν.

Ἄλλ' ἐκεῖ ὅπου δὲν εὐρίσκοντο φυσικὰ ἄντρα, οὐδὲ τὸ ἔδαφος ἦν κατάλληλον πρὸς ἐξόρυξιν τοιούτων, οἱ ἄνθρωποι ἐπενόησαν ν' ἀνεγείρωσι κατοικίας ἀρκούντως στερεὰς, ὥστε ν' ἀντέχωσιν εἰς τὸν ἄνεμον καὶ τοὺς ὑετούς. Οὕτω δὲ, ἐν ὅσῳ διατηροῦντο εἰσέτι τὰ νομαδικὰ ἔθνη, αἱ τοιαῦται κατοικίαι ἦσαν εὐχρηστοὶ μόνον κατὰ τὸν χειμῶνα, ὡς ἀκόμη καὶ νῦν παρατηρεῖται παρὰ τοῖς ἰθαγενεῖσι τοῦ Οὐσσοῦρι, οἵτινες διάγουσι μόνον κατὰ τὸ διάστημα τοῦ χειμῶνος εἰς τὰς καλύβας των, κατὰ δὲ τὸ θέρος πλανῶνται τῆδε κάκεισε πρὸς θήραν ἢ ἀλυσίαν.

Τὸ σχῆμα καὶ τὸ ὕλικόν των οἰκημάτων εἶναι διάφορον, κατὰ τοὺς διαφόρους λαοὺς. Μόνος ὁ πολιτισμὸς ἀνήγειρε τὰ μεγαλοπρεπῆ πλίνθινα ἢ λίθινα ἐκεῖνα μέγαρα, κατοικίας εὐρυτάτας δυναμένας νὰ στέγωσι μέγα πλῆθος ἀνθρώπων. Οἱ βαρβαρότατοι λαοὶ κτιζοῦσι τὰς μικρὰς καὶ πενιχρὰς πάντοτε καλύβας των διὰ πηλοῦ καὶ ξύλων, τοιαῦται δ' εἰσὶν αἱ πλείσται βιγονάμαι τῶν Ἐρυθροδέρμων. Ἐν Σουδάν καὶ ἐν Βαδὰ αἱ καλύβαι εἰσὶ καλαμόπλεκτοι καὶ ἔχουσι σχῆμα ἡμισφαιρικόν, περιβάλλοντα δὲ διὰ τοίχου ἢ φράκτου μόναι δὲ τῶν ἀρχηγῶν αἱ οἰκίαι εἰσὶν ἀργιλόκτιστοι. Τὰ κράτα τῶν Ὀσταντότων συγκροτοῦνται ἐξ ἀναλόγων καλυβῶν μικρῶν δὲ παραλλάσσουσι καὶ αἱ καλύβαι τῶν Χεγγουάρων καὶ πολλῶν βαρβαρωτάτων Ἀσιατικῶν λαῶν. Ἡ Ἑλλειψις στερεῶν φραγμῶν καὶ κλειθρῶν ἀναγκάζει πολλὰς φυλάς νὰ πηγνύουσιν τὰς κατοικίας των ὑψηλὰ ἐπὶ στύλων καὶ πεσσάλων, ὅπως οὕτω μὴ δύναται τις νὰ εἰσχωρῆ εἰς αὐτάς, καὶ συγχρόνως ἀποφεύγῃ τὰς παλινροίας τοιαῦται εἰσὶν αἱ κατοικίαι πολλῶν μαύρων φυλῶν τῆς ὑπὸ τοῦ Νίγηρος διαρρομένου χώρας, τῶν Μαλαισίων, τῶν ἰθαγενῶν τῶν Κερολίνων καὶ Φιλιππίνων νήσων, καὶ πολλῶν φυλῶν τῆς χειρρονήσου Μαλακῆς καὶ τοῦ Ἀσάμ. Οἱ Γουαρόνοι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ὄρενώκου ἀνεγείρουσιν ὁμοίως τὰς ἀρούρας αὐτῶν ἐπὶ φυσικῶν ἰκριαμάτων, σχηματιζομένων κυρίως ἐκ μακκαφονίικων. Τούτων παραπλήσια εἰσὶν αἱ πα-

ρὰ τὰς ὄχθας τῶν Ἑλβετικῶν λιμνῶν προϊστορικαὶ κατοικίαι διατηρήθη δὲ τὸ τοιοῦτον εἶδος τῶν κατοικιῶν ἐν Ἑλβετίᾳ κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ χαλκοῦ. Ἐνόησε αἱ καλύβαι εἰσὶν ὠχυρωμέναι ὡς αἱ καμπύλα τῶν Δαυάκων τοῦ Βόρνεω ἀκρωτηρίου.

Αἱ πρώται πόλεις ἀρχὴν ἔσχον τὴν συγκέντρωσιν τοιούτων καλυβῶν εἰς τοὺς πρόποδας συνήθως ἢ κύκλῳ φύσει ὄχυρᾶς τινος θέσεως, καταλλήλου ὅπως χρησιμεύσῃ ἐν ἀνάγκῃ ὡς καταφύγιον εἰς τοὺς κατοίκους τὰς τοιαύτας θέσεις οἱ μὲν Πελασγοὶ ἐκάλουν *Larissas*, οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας ἀκροπόλεις, οἱ Ἴταλοὶ *arces* καὶ οἱ Γαλάται *oppida*. Ἡ δ' ἀνάγκη εὐρυτέρων οἰκημάτων, ἵνα ἐν αὐτοῖς ἀποταμιεύωνται αἱ κοινὰ τροφὰ καὶ τὰ λοιπὰ ἐφόδια, καὶ γίνονται αἱ συνδιασκέψεις, προσκλίεστε τὴν οἰκοδομὴν τῶν κυρίως κλυομένων οἰκιῶν. Ὑποδείγμα τῶν πρώτων οἰκιῶν παρέχουσι αἱ πύργα τῶν Δαυάκων τοῦ Βόρνεω, χρησιμεύουσαι καὶ ὡς μέρη συνδιασκέψεων καὶ ὡς ξενῶνες. Εἰσὶ δὲ αὐταὶ ὀγκώδη οἰκοδομήματα, ἀπολήγοντα εἰς ἐξείκη κορυφήν, ὅπουθεν κατέρχονται διὰ καταπακτῆς.

Ἐν ταῖς χώραις, ἐν αἷς εὐρίσκειτο ἄφθονος πηλὸς καὶ ἄργιλος, δὲν ἐδράδυναν ν' ἀνεγείρωσι πηλοκτιστοὺς οἰκίας, οἷαι ἦσαν αἱ τῶν Γαλατῶν (*lutea aedificia*). Τὰ σπήλαια ἐπέπευσαν τὴν ἰδέαν τῶν λίθινων οἰκοδομῶν τοιαῦται ὅμως κατ' ἀρχὰς ἐγένοντο ἀποκλειστικῶς πρὸς κοινὴν ἄμυναν, τὰ δὲ ἀνεγερθέντα φρούρια καὶ αἱ ἀκροπόλεις συνίσταντο ἐκ μεγάλων ἀκκεργάστων (ἀργῶν) λίθων, συνηρμοσμένων ἀλλήλοις ἀνευ πηλοῦ ἢ ἀσβέστου ἐν τοῖς διακένους, συνεχομένον δ' ἀλλήλοις μόνον διὰ τοῦ ἰδιοῦ των βάρους. Τοιαῦτα εἰσὶ τὰ καλούμενα *μεγαλιθικά μνημεῖα*, ὧν πολλὰ σώζονται ἐν Γαλλίᾳ, ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν Σκανδιναυτίᾳ, πρὸς δὲ ἐν Ἰνδοστάν καὶ ἐν τῇ Βορείῳ Ἀφρικῇ, καὶ ὧν ἡ οἰκοδομὴ εἶναι παναρχαιοτάτη. Τὰ ἀρχαῖα οἰκῆματα τῆς Σκανίας, τὰ ἐπικαλούμενα *Γάργουρ*, καὶ χρονολογούμενα ἀπὸ τῆς λιθίνης ἐποχῆς, δύνανται νὰ χρησιμεύωσι περιεργότατα ὑποδείγματα τοιούτων ἀρχιτεκτονικῶν ἔργων. Τὰ κυκλώπεια τεῖχη, τὰ ἀποδιδόμενα εἰς τοὺς Πελασγοὺς, συνηθέστατα δ' ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἰταλίᾳ, τὰ ἀρχαῖα περσοειδῆ ἰδρύματα, τὰ ἐν Κούζκο εὐρεθέντα, ἰδίως δὲ τὰ ἐν τῷ φρουρίῳ Σακσακουμάν, ἀνήκουσιν εἰς ἐποχὴν πολιτισμοῦ λίαν προκεχωρημένου. Ἐν τῇ νήσῳ Θηρακίᾳ ἀνεκάλυφθησαν ὑπὸ πυκνῶν στρώμα λάσπας κυκλώπεια τεῖχη, ἅτινα φάνονται ἀρχαιότερα καὶ αὐτῆς τῆς πελασγικῆς ἐποχῆς τοῦτο δὲ καταδεικνύει ὅτι τὰ λίθινα οἰκοδομήματα ἦσαν γνωστὰ πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων. Προφανὴς δὲ τοῦτου ἀπόδειξις εἶναι ἡ τελειοποίησις τῆς οἰκοδομικῆς, ἢ ἐμφανισθῆ ἐν ταῖς πυραμίσι τῆς Αἰγύπτου,

αἵτινες ἀνηγέρθησαν πρὸ τετρακιςχιλίων ἴσως δὲ καὶ πεντακιςχιλίων ἐτῶν, καὶ αἱ τοῦ Γεοτχουακάν ἐν Μεξικῷ, ἀριθμοῦσαι ἴσως καὶ αὐταὶ πλεον τῶν εἴκοσιν αἰῶνων ὑπαρξίαν. Οἱ Κουσχίται, οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Κινέζοι συνώκισαν πόλεις πρὸ τετρακιςχιλίων ἢ πεντακιςχιλίων ἐτῶν, κατὰ τινὰς ἀσφαλεῖς χρονολογίας. **

ΛΑΖΑΡΟΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ

Ἡ ἐπανάστασις ἡμῶν ἔχει τοὺς ἐνδόξους τῆς ἀνδρας. Τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ἀστέρεις φαεινοὶ ἐπὶ τοῦ στερεώματος τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν εὐκλείας, ἐνεγράφησαν εἰς τὴν μεγάλην βίβλον τῆς ἱστορίας, καθὼς εἶναι ἐγγεγραμμένα μετὰ γράμματα σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης καὶ εἰς τὰς καρδίαις ὄλων ἡμῶν. Ἄλλ' ὅταν ἡ ἱστορία ζητήσῃ τὸν ἐκπροσωποῦντα τὴν μεγάλην ταύτην ἐποχὴν ἄνδρα, καθὼς ἄλλος ὑπὸ μίαν καὶ ἄλλος ὑπὸ ἄλλην ιδιότητα, εἰς ἀνὴρ ὡσεπιτοπολὺ ἐκπροσωπεῖ ἐκάστην τῶν μεγάλων τῆς ἱστορίας ἐποχῶν, καθὼς ὁ Μωϋσῆς τὴν λυτρωσιν τῶν Ἑβραίων, καθὼς ὁ Θεμιστοκλῆς τὴν σωτηρίαν τῆς ἑλληνικῆς αὐτονομίας, καθὼς ὁ Ἀλέξανδρος τὴν διάδοσιν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, καθὼς ὁ Βροῦτος τὴν γέννησιν τῆς ῥωμαϊκῆς ἐλευθερίας, καθὼς ὁ Τέλλος τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλβετίας, καθὼς ὁ Βασιγικῶν τὴν καθίδρυσιν τῆς ἀμερικανικῆς δημοκρατίας, καθὼς ὁ Ναπολέων τὸν ἐγκεντρισμὸν τῶν ἀρχῶν τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασεως εἰς τὰ διάφορα τῆς Εὐρώπης ἔθνη, ὅταν, λέγω, ἡ ἱστορία θελήσῃ νὰ διακρίνῃ τοιοῦτον κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἡμῶν ἄνδρα, καὶ ὡς τοιοῦτον ζητήσῃ τὸν πλεον ἀναγκαῖον, τὸν πλεον ἀπαρτίτητον εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπανάστασεως ταύτης, τὸν ἄνθρωπον τοῦ ὁποῦ ἡ ὑπεροχὴ ὑπῆρξε μετὰξὺ τῶν συγχρόνων αὐτοῦ ἀδιαφειλονίκτης, ὦ! τότε, χωρὶς ν' ἀδικηθῇ κανεὶς, χωρὶς νὰ παραγνωρισθῇ κανεὶς ἀρετῆ, κανεὶς ἀξία, κανεὶς κατὰ τὸν ἀγῶνα αὐτὸν συντελεστικότης, ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως θέλει ἐμφανισθῆ ὁ Λάζαρος Κουντουριώτης.

Καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἔχει διὰ τοῦτο ἀφορητὴν νὰ σεμνύνεται καὶ νὰ καυχᾶται. Ὁ ἀνὴρ οὗτος δὲν εὐρέθη ποτὲ εἰς τὰ πεδία τοῦ Ἄρεως ἕξνος ὑπῆρξε καὶ αὐτοῦ τοῦ στοιχείου διὰ τοῦ ὁποῦ ἰδίως ἐπανεγήγησεν εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος, τοῦ ναυτικοῦ οὔτε πολιτικῶς διεύθυνε τὰς ἡνίκας τοῦ Κράτους, οὔτε διπλωματικῶς διεζήγηγεν ἐπωφελεῖς μετὰ ξένων ἐπικρατειῶν διπραγματεύσεις. Θέσιν δημοσίαν δὲν κατέλαβε ποτὲ ἔζησεν, ἐπολιτεύθη καὶ ἀπέθανεν ἀπλοῦς ἰδιώτης. Ἄλλ' ἐνόησεν ὅτι ἡ θέσις εἰς τὴν ὁποῖαν εὐρέθη ἦτον ἡ καταλληλοτέρα πρὸς τὸν ἐθνικὸν σκοπὸν, καὶ ἐκεῖ ἐμεινε, καὶ ἐκεῖθεν εἰργάσθη τὴν σωτηρίαν τῆς πατρί-

δος. Ἐφάνη δὲ μέγας εἰς τὴν ἀπόφασίν του ταύτην, μέγας ὅπως δὴν ἤθελε φανῆ δι' ὄλων τῶν πομπωδῶν τίτλων μὲ τοὺς ὁποίους εἰς τὴν ἐξουσίαν του ἦτον νὰ στολισθῆ.

Ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὴν ἀνδρα τοῦτον τὴν πλοῦτον. . . ὄχι, ἔσραλα' ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὸν ἀνδρα τοῦτον τρία εἶδη πλοῦτος· τὴν πλοῦτον τοῦτον τὸν ὕλικόν, τὸν ὅποιον ἀφειδῶς ὡς ὀλίγοι, ἐπωφελέστερον δὲ ὡς οὐδεὶς, ἐπρόσφερον ὀλοκυτόμα εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος.

Ἄλλ' ἔδωκε συγχρόνως εἰς τὴν καρδίαν του τὴν πλοῦτον τῆς εὐγενεστέρως τῶν κοινωνικῶν ἀρετῶν, τὸν πλοῦτον τοῦ πατριωτισμοῦ· ποτὲ πατριωτισμὸς δὲν ἐπλημύρηνσεν ἀφθονώτερος ἀνθρώπου καρδίαν ὅθεν καὶ ὑπῆρχαν ἐν αὐτῇ ἀφθόνως ὄλα τοῦ πατριωτισμοῦ τὰ εἶδη· ὡς καὶ αὐτὸς ὁ λεγόμενος πατριωτισμὸς τοῦ κωδωστασίου εἰς αὐτὸν ἦτον μέγας καὶ εὐγενής· ὄχι πολέμιος, ἀλλ' ὁ καλῆς καὶ συντελεστικώτερος ὑπηρετῆς τοῦ μεγάλου τῆς ὄλης πατρίδος πατριωτισμοῦ.

Εἶχε καὶ ὁ νοῦς του τρίτον ἄλλον πολῦτιμον πλοῦτον, πλοῦτον σπάνιον, πλοῦτον δυσεύρετον, τὸν πλοῦτον τῆς τιμαλφεστέρως καὶ τῆς δυσκολωτέρως τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, τῆς γνώσεως ἐκείνης ἣτις σπανίως ἐνοικεῖ εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων, τῆς γνώσεως ἐκείνης διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς ὁποίας πράττονται τὰ μεγαλύτερα ἀτοπήματα, τὰ μεγαλύτερα λάθη, μακρινόνται αἱ καλῆς τεραι διαιρέσεις, μακρινόνται αἱ χρηστότεραι ἐλπίδες· τῆς γνώσεως ἐκείνης τῆς ὁποίας εἶναι εὐτυχεῖς ὅσοι δὲν στεροῦνται παντάπασι, ἀλλ' ἔχουν καὶ μικρὸν κἂν αὐτῆς μέρος. . . τοῦ Γνώθι Σαυτόν. Τὴν γνώσιν ταύτην εἶχαν ἀφθονον ὁ μακκρίτης Λάζαρος Κουντουριώτης. Δι' αὐτῆς ἡδυνήθη, δι' αὐτῆς κατώρθωσε νὰ καταστήσῃ ἐπωφελὲς μέχρι λεπτοῦ τὰ τάλαντον τῶν μέσων καὶ τῶν δυνάμεων του. Τί περισσότερο ὁ Θεός, ἢ πατρίς, ὁ κόσμος, ἢ ἱστορία δύνανται ν' ἀπαιτήσωσιν ἀπὸ τὸν βίον ἀνθρώπου;

Οἱ ἀρχαῖοι, ἐγκωμιάζοντες τοὺς νεκροὺς, συνειθίζαν πολλάκις ν' ἀρχίζωσιν ἐκ τοῦ ἐπαίνου τῆς γεννησάσης· αὐτοὺς πόλευς. Περὶ τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου εἶναι ἀδύνατον νὰ λαλήσῃ τις, χωρὶς νὰ λαλήσῃ συγχρόνως καὶ περὶ τῆς Ἰδρας· τόσον τὰ δύο ταῦτα φαίνονται συνδεδεμένα καὶ ἀχώριστα, τόσον ἐπενήργησαν ἐπ' ἀλλήλα εἰς τὸ μέγα ἔργον εἰς τὸ ὅποιον θαυμασιῶς συνετέλεσαν, καὶ διὰ τὸ ὅποιον δικαίως ἐδοξάσθησαν. Οὔτε ἡ Ἰδρα χωρὶς τοῦ Κουντουριώτου, οὔτε ὁ Κουντουριώτης χωρὶς τῆς Ἰδρας ἤθελεν δειχθῆ ὅπως εἰδείχθησαν.

Ὁ ἑλληνικὸς ἀγων προήχθη ἐν μέσῳ θαυματῶν ἀληθῶν ἀνδρίας, καρτερίας καὶ ἀρρασίως· ἢ Ἑλλάς ἀπασχ κινήσεισα ἀπέδωκε τὸν φόρον τῆς πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς μεγάλης ταύτης

ἐθνικῆς ἐπιχειρήσεως. Ἄλλ' ἡ βοήθεια τὴν ὁποίαν συνεισέφεραν αἱ τρεῖς ναυτικαὶ νῆσοι δικαιοκρίνεται πάντοτε ὡς ἡ ἀναντιρρήτως συντελεστικωτέρα, διότι τὸ ναυτικὸν ὑπῆρξεν ἡ πρώτη σχηματισθεῖσα τακτικὴ τοῦ ἔθνους δύναμις, διὰ τῶν ἀφθόνων καταβολῶν τῶν κατοίκων τῶν νήσων τούτων· εἰς τὸ ναυτικὸν ἐφάνη ἡ ἀσυγκρίτως μεγαλύτερα ὑπεροχὴ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων· διὰ τοῦ ναυτικοῦ ἠλώθησαν τὰ πλεῖστα καὶ τὰ ἰσχυρότερα τῶν φρουρίων, καὶ ὑπεστηρίχθη ἡ κεντρικὴ ἐθνικὴ ἐξουσία. Ὑψόνει δ' ἔτι μᾶλλον τὴν ἀξίαν τῆς συντελεστικῆς ταύτης τῶν τριῶν νήσων ἐνεργείας ἢ περιστασις τοῦ ὅτι τὰ μέρη ταῦτα τῆς Ἑλλάδος ἠσθάνοντο ὀλιγώτερον τὴν τουρκικὴν τυραννίαν, διότι αἱ νῆσοι αὗται ἀπελάμβαναν μεγάλη πρόνομια, τούρκους δὲν εἶχαν οὔτε κατοίκους οὔτε διοικητὰς, ἐδιοικοῦντο εὐνομούμενοι ἀφ' ἑαυτῶν, οἱ φόροι τῶν ἦσαν ὀλίγοι, καὶ ἡ εὐπορία τῶν ἐκ τῆς ναυτιλίας καὶ τῆς ἐμπορίας μεγάλη. Δὲν εἰδίστασαν μολαταῦτα νὰ ὑπακούσωσιν εὐπειθῶς οἱ κάτοικοί των, πρόκριτοι καὶ λαὸς συγχρόνως, εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος, καὶ, ἀφειδόντες παντὸς πράγματος, νὰ κινδυνεύωσι περὶ τῶν ὄλων, συμμεριζόμενοι τὴν τύχην πάντων τῶν Ἑλλήνων, τὸν πλείστον ἐκ τῶν ὁποίων ὁ βίος ἦτον, διὰ τὰ δεινὰ τῆς τουρκικῆς δεσποτείας, ἀβίωτος. Τῶν τριῶν τούτων νήσων προεξῆρχεν ἡ Ἰδρα κατὰ τὸν πληθυσμὸν, τὸν πλοῦτον, καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων, ἀνώτερον ὄντα, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπαναστάσεως, τοῦ ἀριθμοῦ ὄλων ὁμοῦ τῶν πλοίων τῶν δύο ἐτέρων νήσων, Σπετσῶν καὶ Ψαρόνων.

Ὁ γυμνὸς οὗτος βράχος, ὁ δικαίως ἐπνομασθεῖς προπύργιον τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ἔλαθε τὸν σημερινὸν οἰκισμὸν του ἐξ ἀθροίσματος ἀποίκων, ὅτινες, φεύγοντες ὡσεπιτοπολὺ τὴν τουρκικὴν τυραννίαν, κατέφυγαν ἐκ διαφόρων μερῶν, κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας, εἰς τὴν ἄγονον ταύτην νῆσον, ἣτις ὅμως, κατὰ τὰς ἐγγχωρίους παραδόσεις, ἦτον τότε καλὴ διὰ κτηνοτροφίαν, ἰδίως δὲ δι' αἰγοτροφίαν, ὡς οὐσα κατὰ τὸ πλείστον αὐτῆς μέρος κατάρυτος ἐκ πευκῶν.

Διὰ τὸ πρόσφατον τοῦ οἰκισμοῦ, αἱ πλείστα τῶν οἰκογενειῶν τῆς Ἰδρας γνωρίζουν σήμερον τὸν τόπον τῆς καταγωγῆς των. Οἱ πρῶτοι ἀποικοί—καὶ τοῦτο κατὰ γραπτὰς τινὰς σημειώσεις τίθεται εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς δεκάτης ἐκτῆς ἐκατονταετηρίδος—ἦσαν ποιμένες τινὲς ἐκ τοῦ ἐν Πελοποννήσῳ Κρανιδίου· καὶ οὗτοι κατόκησαν εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς νήσου. Μεθ' ἱκανὰ ἔτη, ἐπῆλθεν ἐτέρη ἀποικία ἐκ τῆς νήσου Κόθου, ἐγκατασταθεῖσα εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος.

Ταχέως οἱ μικροὶ οὗτοι πρῶτοι οἰκισμοί, εἰς τοὺς ὁποίους προσετίθεντο διαδοχικῶς καὶ χωριστὰ ἐπερχόμενοι οἰκογένεια, ἠσθάνθησαν ἕνεκα

τῶν πειρατῶν τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ συγκεντρωθῶσι καὶ ὀχυρωθῶσι κατὰ τὸ δυνατόν. Τοῦτο καὶ ἐπραξάν, ἐκλέξαντες ἐκ τοῦ μέρους ὅπου κείτοι σήμερον ἡ πόλις θέσιν τινὰ ὑψηλοτέρην ὀνομαζομένην, διὰ τὸ εἶδος αὐτῆς, ὡς καὶ σήμερον, Κιάραν. Οὕτως ἐσηματίσθη ἡ πυρὴν τοῦ σημερινοῦ οἰκισμοῦ, περὶ τὸν ὅποιον, ἐξακολουθούσας τῆς ἐπελεύσεως ἄλλων, ἐξετάθη ἢ μετὰ ταῦτα πόλις.

Ἡ ἀνάγκη ἐπίσης μετέδρασε τοὺς ἀνδρας τούτους ἀπὸ ποιμένων εἰς θαλασσοβίους, διότι βιαζόμενοι νὰ φέρωσι τὴν τροφὴν των ἐξ ὄθεν, κατεσκεύασαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον πλοιάρια, τὰ ὅποια ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐναυπήγησαν μεγαλύτερα, μεταχειρισθέντες αὐτὰ, κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς τὴν ἀκτοπλοίαν, μετὰ ταῦτα δὲ εἰς μακροτέρως ναυτιλίας.

Ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις καὶ οἱ ἐξ αὐτῆς πόλεμοι ἔφεραν εἰς τὴν ἀνωτέρην περιωπὴν τὴν αὐξήσειν καὶ τὴν ἰσχύν τοῦ ναυτικοῦ τούτου. Ἡ ἐκ τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας ὠφέλεια ἐμετρεῖτο τότε μὲ τὸν πῆχυν τοῦ κινδύνου· εἰδείχθησαν λοιπὸν ἀτράμητοι καταφρονηταὶ τῶν κινδύνων, ἐβελτίωσαν τὸ εἶδος καὶ τὴν κατασκευὴν τῶν πλοίων των, τὰ ὠπλισαν μὲ πυροβόλα πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῶν ἰδίως ἐκ τῶν πειρατῶν τῆς Ἀφρικῆς, καὶ εἰς μὲν τὴν ἄκαρπον νῆσόν των ἔφεραν ἀφθονα καὶ μυθώδη πλοῦτη, ἐκ τοῦ δὲ παρεσκεύαζαν ἀθλητὰς ἀκαταβλήτους εἰς τὴν θαλασσομαχίαν, μέλλοντας μίαν ἡμέραν νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τὸν μέγαν ἀγῶνα τῆς πατρίδος.

Τὰ πλοῖα των ὄχι μόνον δὲν ἐναυλόνοντο συνήθως, ἀλλ' οὔτε ναύτας εἶχαν μισθωτοὺς. Τὸ πλήρωμα ὄλον, καθὼς ὁ πλοίαρχος, καθὼς καὶ ὁ κύριος τοῦ πλοίου καὶ τῶν κεφαλαίων, εἶχαν ὄλοι ἀνάλογα μερίδια ἐπὶ τοῦ κέρδους. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας ἔφερε δύο κυρίως λίαν ἐπωφελεῖ ἀποτελέσματα· πρῶτον ἐγίνοντο ὄλοι τολμηρότεροι, καρτερικώτεροι καὶ συντελεστικώτεροι εἰς τὴν αἰσίαν ἐκδοσιν πάσης ἐπιχειρήσεως, καὶ δεύτερον ἐπενήργει θαυμασιῶς εἰς τὰ τῆς ἐσωτερικῆς τῆς νήσου κοινωνίας, συνειθίζων τὰς διαφόρους τῶν κατοίκων τάξεις εἰς πολιτικὸν βίον καθ' ὃν δὲν ἀντμαχέτο ἢ περὶ ἀρχαίαν μὲ τὴν ἐλευθερίαν, τὸ δικαίωμα μὲ τὸ καθῆκον.

Εὐσθέεικα, πατριωτισμὸς καὶ αὐστηρὰ τιμότης διέκριναν πάντοτε τοὺς νησιώτας τούτους. Ἡ εὐθύτης αὐτῶν περὶ τὰς συναλλαγὰς ἦτον παρομιμακῆ· σπανία ἦτον παρ' αὐτοῖς ἢ χρῆσις τῶν ὁμολογιῶν καὶ τῶν συναλλαγματικῶν σπανιώτατον, δυσεύρετον τὸ παράδειγμα τῆς ἀρνήσεως συμφωνίας ἢ τῆς ἀθετήσεως διὰ λόγου δοθείσης ὑποσχέσεως.

Οἱ πρόκριτοι τῆς νήσου ἐξήτκον ἐπὶ τοῦ λαοῦ πατριαρχικῆς διοικήσεως ἐξουσίαν. Ἐθουλεύοντο σοβαρῶς, ἐμβριθῶς· εἰς τὰς πράξεις των εἶχαν

πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ λαοῦ, καὶ σεβασταὶ διὰ τοῦτο ἦσαν αἱ ἀποφάσεις των.

Ὁ Λάζαρος Κουντουριώτης ἦτον εἰς τῶν προκρίτων τούτων· ἀλλ' ὑπερέχων τῶν λοιπῶν κατὰ τὰ προτερήματα καὶ τὸν πλοῦτον, δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐξασηκίση ἐκτακτον καὶ ὑπέροχον ἐπιρροὴν, τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθη ὡς οὐδεὶς ἄλλος ἐπωφελῶς ἐπ' ἀγαθῆ τῆς Ἑλλάδος.

Ἐγεννήθη ὁ αἰδίδιμος οὗτος πολίτης κατὰ τὸ ἔτος 1769, τὸ γόνιμον ἐκεῖνο τοσοῦτον διασήμων ἀνδρῶν ἔτος, διότι κατ' αὐτὸ ἐγεννήθησαν ὁ Ναπολέων, ὁ Βελλιγικτῶν, ὁ Σιατωδριάν, ὁ Νεῦ, ὁ Οὐμβόλδ καὶ τοσοῦτοι ἄλλοι· μετὰξὺ δὲ τῶν λοιπῶν καὶ ὁ ἡμέτερος ἐνδοξος ναύαρχος Μιαούλης. Κοινῶς ἐπικρατεῖ ἡ ἰδέα ὅτι ἡ περικλεῆς οἰκογένεια τῶν Κουντουριωτῶν κατὰγεται, συμφώνως μὲ τὴν ἐπωνυμίαν τῆς, ἐκ τῶν Κουντούρων τῆς Μεγαρίδος. Ἡ ἰδέα αὕτη εἶναι ἐσφαλμένη, καὶ τὴν ἀπάτην ταύτην ἠρέσκετο ἐνίοτε νὰ καταδεικνύῃ ὁ μακκρίτης Λάζαρος πρὸς τοὺς οἰκείους, διηγούμενος καὶ τὸ περιστατικὸν, τὸ ὅποιον ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς αὐτήν. Κατ' αὐτὸν, ἡ οἰκογένειά του ἔφερε τὴν ἐπωνυμίαν Ζέρβα, καὶ ἦτον ἐκ τῶν πρώτων οἰκιστῶν τῆς νήσου κρανιδιωτῶν. Πρῶτος μετωνομάσθη Κουντουριώτης ὁ πάππος αὐτοῦ Γεώργιος, ὁ καὶ Χατζῆ Γεώργιος Κουντουριώτης μετέπειτα ἐπνομασθεῖς, μετὰ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ ἐκ τῶν Ἀγίων τῆς Ἱερουσαλήμ Τόπων, διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν· Ἀποθανόντος τοῦ πατρὸς του, ἔμεινε μετ' ἄλλου πρεσβυτέρου αὐτοῦ ἀδελφοῦ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς χήρας μητρὸς του· εἶχε δὲ ὁ ἀποθανὼν πατὴρ των φίλον στενὸν καὶ σύντεκνον εἰς Κούντουρα τῆς Μεγαρίδος, ὅστις, μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ φίλου του, ὑπῆγεν εἰς Ἰδραν νὰ παρηγορήσῃ τὴν χήραν καὶ τὰ ὄρφανὰ αὐτοῦ· εὐπορὸς δὲ ὢν καὶ ἄκληρος, ἐζήτησε κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του νὰ παραλάβῃ τὸν νεώτερον τοῦ φίλου του υἱὸν, καὶ νὰ τὸν κάμῃ μέτοχον τῆς περιουσίας του. Ἡ μήτηρ συγκατετέθη καὶ ὁ νέος ἀπῆλθεν· ἀλλ' ἀποθανόντος μετὰ ταῦτα τοῦ πρεσβυτέρου τῆς υἱοῦ μετεκάλεσεν αὕτη ἐκ Κουντούρων τὸν νεώτερον διὰ νὰ τὸν ἐγκαταστήσῃ ἐν τῇ πατριῇ τῆς Ἰδρας οἰκία. Ἐπανελθὼν ὁ νέος, ἐπειδὴ ἐφόρει τὴν κουντουριωτικὴν φορεσίαν, ἐπνομασθῆ Κουντουριώτης· ἔμεινε δ' ἕκτοτε εἰς τὴν οἰκογένειαν τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ ἐλησημονήθη τὸ τοῦ Ζέρβα.

Τοῦ Χατζῆ Γεωργίου τούτου ὁ υἱὸς Ἀνδρέας Κουντουριώτης ἐνομφεθῆ μίαν τῶν θαυμαστῶν κατὰ τοῦ Λαζάρου Κοκκίνου, ἀνδρῶς εὐπορωτάτου κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, καὶ ἡ συγγένεια αὕτη ἔθεσε τὰς πρώτας βάσεις τῆς περιουσίας τῶν Κουντουριωτῶν, ἂν καὶ ἡ λαμπρὰ κατάστασις εἰς τὴν ὁποίαν πρὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐπαναστάσεως εἶχε φθάσει εἶναι ἔργον τῶν δύο τελευ-

ταίων ἀδελφῶν Κουντουριωτῶν, Αζζάρου καὶ Γεωργίου.

Ἐδιδάχθη ὁ νέος Αζζάρος εὐδοκίμως τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, καθ' ἕνα τρόπον τότε ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ ἐδιδάσκοντο· καὶ, λαχῶν φύσεως εὐφυούς, κατέστησεν ἐπωφελεῖ εἰς ἑαυτὸν τὰ μαθήματα ἐκείνα, διότι καὶ κλῶς ἔγραψε καὶ κλῶς ἐλάλει τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἦναγκάσθη δὲ νὰ καταλίπῃ, ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν δεκατεσσάρων ἐτῶν, τὸν παιδικὸν καὶ ἀφροντιν βίον, διότι, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀναγκασθέντος ν' ἀποδημήσῃ ἕνεκα καταδρομῆς τῆς ἐξουσίας, καὶ ἐγκαταθέτων εἰς Γένουαν, ὅπου μετήρχετο ἐμπορικὸν βίον, ἔμεινεν ὁ νεανίας Αζζάρος διεκθύνων τὸν οἶκον αὐτῶν ἐν Ἰδρᾷ, ἀνταποκρινόμενος μετὰ τοῦ πατρὸς του, καὶ συντελῶν εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς κοινῆς περιουσίας.

Ἦτον τριακονταετῆς περίπου τὴν ἡλικίαν ὅτε ἀπέθανεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, δολοφονηθεὶς, ὡς εἶναι γνωστὸν, κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς τελευτῆς τῶν γάμων τοῦ ἰδίου τούτου υἱοῦ του. Καὶ εἰσήλθε μὲν ὁ φρονεὺς εἰς τὴν οἰκίαν θέλων νὰ φρονεῖσθαι ἐν τῶν μουσικῶν ἐφρονεῖσαι δ' ἐν γνωσθεὶ τὸν γέροντα Κουντουριώτην ὡς ἐπιπληζάντα καὶ ἀπειλήσαντα αὐτόν. Τὸ περιστάτικόν τῆς δολοφονίας ταύτης ἀποτελεῖ μίαν τῶν παθητικωτέρων σελίδων τοῦ βίου τοῦ μακαρίτου Αζζάρου. Κατ' ἀρχὰς ὑπερίσχυσε τὸ υἱικὸν φίλτρον, καὶ κατεδίωξαν οἱ δύο ἀδελφοὶ τὸν δολοφόνον, κατορθώσαντα νὰ σωθῇ διὰ τῆς φυγῆς· ἐπανελθόντος δὲ τούτου μετὰ πολλά ἐτη εἰς Ἰδρᾶν κρυφίως, ἔμαθε τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ ὁ Αζζάρος ἀταράχως, καὶ ὄχι μόνον, αἰτήσαντα τὴν συγχώρησιν αὐτοῦ διὰ πνευματικῶν, τὸν ἐσυγχώρησεν, ἀλλὰ καὶ χρηματικῶς τὸν ἐβοήθησε δυστυχουντα, καὶ ὑπὸ σύνταξιν τὸν εἶχε κατὰ τὴν μακράν του ἀσθένειαν, καὶ θανόντα τὸν ἐνταφίασεν. Ἐνα μόνον ὄρον ἔθεσεν εἰς τὰς εὐσεβείας του ταύτας, καὶ τὸν ὄρον τοῦτον τὸν ἠθέλησεν ἀπαράδεικτον, τὸ νὰ μὴ τὸν ἰδῇ κατὰ πρόσωπον· καὶ ἀληθῶς ποτὲ δὲν τὸν εἶδε. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἠρέσκετο συμβιβάζων ὁ μεγάλωψυχος ἀνὴρ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τὴν φιλάνθρωπιαν με τὸ καθήκον τῆς πρὸς τὴν μνήμην τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εὐσεβείας.

Ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ νεότητος ἠγάπησε τὸν ἐνδημικὸν βίον, καὶ, ἐκτὸς δύο ἢ τριῶν συντόμων ταξιδίων, διέμεινε πάντοτε ἐν Ἰδρᾷ· ἀπεδήμησεν ὅμως δις εἰς Κόθηρα παρὰ τὴν θέλησιν του, ἕνεκα πολιτικῶν περιστάτικων, κατὰ τὸ 1802, νομιζόμενος, καὶ τὸ 1817 ἢ 1818, καὶ ἐκτοτε ἐπανελθὼν δὲν ἐξῆλθε πλέον τῆς ἀγαπητῆς του νήσου.

Ἦ ἐναρξίς τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τὸν ἤρξεν εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ πλοῦτου, τῆς ἰσχύος καὶ τῆς δημοτικότητος. Δὲν ἦτον ἐκ τῶν ὑπο-

κινητῶν τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης καθ' ἣν ἐποχὴν ἐξερέρχθη, φοβούμενος τὰς συναπειράς αὐτῆς διὰ τὸ ἔθνος, καὶ φρονῶν ὅτι ἔπρεπε νὰ παρέλθῃ περισσότερος ἀκόμη καιρὸς ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς προπαρασκευῆς. Ἐκράγεισαν ὅμως ἀπαξ, τὴν παρεδέχθη, τὴν ἠσπάσθη μετὰ ζήλου, καὶ μετ' ἐπιμονῆς τοιαύτης, ὥστε ἐκήρυξεν, ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς συμμετοχῆς αὐτοῦ, τὴν τύχην αὐτῆς ἀδιάσπαστον ἀπὸ τῆς τύχης αὐτοῦ, τῆς τύχης τῶν οἰκείων του, τῆς τύχης τῆς μερικῆς του πατρίδος· καὶ εἰς τὴν ἀπόφασίν του ταύτην οὐδέποτε ἐκλονήθη.

Ἦ ἱστορία τῶν πράξεων τοῦ μεγάλου τούτου προσετώτου τῆς Ἰδρᾶς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, εἶναι ἐλόκληρος ἡ τῆς ἐπαναστάσεως αὐτῆς ἱστορία. Περιοριζόμεθα λοιπὸν ν' ἀναφέρωμεν περιστάτικὰ τινὰ μόνον, ἐμφαίνοντα τὸν χαρακτήρα του καὶ τὸ τέλος τῶν ἐνεργειῶν του.

Ἦτον βεδαιῶς ἰσχυρὸν ἐλαττήριον τῆς ἰσχύος αὐτοῦ ὁ πλοῦτος. Θεωρεῖται ὡς βέβαιον ὅτι ἡ περιουσία τῆς φιλοπάτριδος αὐτῆς οἰκογενείας ἐφθασε, κατὰ τοὺς μετριωτέρους ὑπολογισμούς, εἰς τὰς ὀκτακοσίας περίπου χιλιάδας διστηλῶν· ὅτι δὲ ἐδαπανήθη κατὰ τὰ τρία τέταρτα αὐτῆς σχεδὸν εἰς τὴν ἐπανάστασιν, ἀπόδειξις εἶναι ἡ μετὰ τὴν θάνατον τοῦ ἀειμνήστου Αζζάρου εὐρεθεῖσα εὐτελής χρηματικὴ ποσότης. Εἶναι ἀληθές ὅτι εἰς τὰ ἐθνικὰ βιβλία οἱ Κουντουριώται σημεῖονται ὡς πιστωτικὴν τριακοσίων ὀγδοήκοντα περίπου χιλιάδων διστηλῶν· ἀλλ' ἐκτὸς διαφορῶν τινων κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τῶν πλοίων, εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ δαπάναι αὐτῶν δὲν ἦσαν ὅλαι ἐξ ἐκείνων αἰτινῶν ἠδύναντο νὰ καταλογισθῶσιν ὡς προκαταβολαὶ εἰς θῆρος τοῦ δημοσίου ταμείου. Ἐνεργῶν λοιπὸν ὁ ἀειμνήστος Αζζάρος ὡς ἀρχηγός τῆς οἰκογενείας, τοῦ ἀξιοτίμου ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἀπονέμοντος πάντοτε εἰς αὐτὸν μετὰ τῶν πρωτείων καὶ τὴν ἀπεριόριστον τῆς κοινῆς περιουσίας χρῆσιν, καὶ ὑπερτερῶν ἐπὶ πολὺ τῶν λοιπῶν φιλογενῶν ἐπίσης προκρίτων κατὰ τὴν περιουσίαν, ἦτον ἐλευθεριώτατος, ἀλλὰ καὶ φρονιμώτατος περὶ τὴν χρῆσιν αὐτῆς. Εἰς τὴν παραμικρὰν περιττὴν δαπάνην ἦτον ἐγκαντῶς μέχρι φειδωλίας· ὅπου δὲ ἐνόμιζε πρέπον νὰ δαπανήσῃ, ἐδαπάνει ἀφρόνως καὶ σχεδὸν ἀσυλλογίστως. Οὕτως ἐπλήρωσέ ποτε ὑπὲρ τὰς πενήτηκοντα χιλιάδας διστηλῶν ἐν δικαστήματι τεσσάρων μηνῶν.

Ἀπατάται ὅμως ὅστις ἤθελε νομίσαι ὅτι ἡ πανίσχυρος αὐτοῦ ἐπιβρῶν προήρχετο μόνον ἐκ τοῦ πλοῦτου, διότι ἡ φύσις τὸν ἐπροίκισε με ἕνα τῶν ἡγεμονικῶν ἐκείνων χαρακτηρῶν, οἵτινες ἐπιβάλλουν σεβασμὸν καὶ ὑποταγὴν εἰς τὰ πλήθη· χαρακτηρῶν ἀρχαίων, μεγαλοπρεπῶν, διαλάμποντα ἐν τῇ ἀπλότητι τοῦ ἤθους καὶ τῇ λιτότητι τοῦ βίου του. Οὕτως ἔσυρε πάντοτε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν λαόν, χωρὶς ὅμως νὰ θυσιάσῃ

τίποτε οὔτε ἐκ τῶν ἀρετῶν οὔτε ἐκ τῆς ἀξιοπρεπείας του.

Ἦτον ὁ δημοκρατικώτερος μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν τῆς νήσου, καὶ τοῦτο ἴσως ἀπετέλει τὴν μεγαλύτεραν δυνάμιν του· ἀλλ' ἦτον τοιοῦτος ἐκ πεποιθήσεως ἀρχῶν καὶ φιλολαοῦ διαθέσεως, καὶ ποτὲ δὲν ἠθέλησε νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ὑπεροχὴν του εἰς βλάβην τῶν συναδέλφων του προκρίτων, τῶν ὁποίων ἐτίμα τὴν ἀξίαν. Ὅτε, ἐπὶ τῆς στάσεως τοῦ Ἀντωνίου Οἰκονόμου, κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως, ὁ λαός, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ τολμηροῦ τούτου δημαγωγοῦ, κατεφέρετο ἐμμανῶς κατὰ τῶν προκρίτων, μηδένα ἄλλον σεβόμενος ἐκτὸς τοῦ Αζζάρου Κουντουριώτου, ὁ ῥήθεις δημαγωγός ἐπρότεινε εἰς αὐτὸν νὰ παραιτήσῃ τοὺς ἄλλους εἰς τὴν τύχην των, καὶ νὰ ἐνωθῇ μετ' αὐτοῦ, ἄρχων μόνος πολιτικῶς τῆς Ἰδρᾶς, ἐκείνου περιοριζομένου εἰς τὴν κατὰ τὸν πόλεμον θαλασσοαρχίαν· ἀλλ' ὁ Κουντουριώτης ἀπέβριψε μετ' ἀγκυκακίσεως τὴν πρότασιν, ἀποκριθεὶς γενναίως ὅτι ἐπεθύμει νὰ συμμερισθῇ τὴν τύχην τῶν ὁμοίων του.

Τοιοῦτό τι ἠκολούθησε καὶ ἔτη τινὰ μετὰ ταῦτα. Συνέβη τότε, εἰς δημοτικὴν τινὰ συνέλευσιν, νὰ ἐξαγριωθῇ ὁ λαός κατὰ τῶν προκρίτων, καὶ, ἀχαλίνωτος γενόμενος, νὰ ψηφίσῃ παραγγῆμα τὴν ἐκπτώσιν αὐτῶν ἐκ τοῦ συμβουλίου καὶ τὴν ἀντικατάστασιν των ὑπὸ ἴσου ἀριθμοῦ ἐκ τῶν ἀσημοτέρων δημεγεστῶν· πάντοτε ὅμως ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Αζζάρου Κουντουριώτου. Οἱ πρόκριτοι φοβηθέντες ἔφυγαν.—Μὴ φοβόσθε, τοὺς εἶπεν ὁ Κουντουριώτης, ἡ ταχέως θέλει επιστρέψαι ὑποχωρῶν δὲ, ὡς συνείθιζεν ὁσάνεις ἐβλεπεν ὅτι ἔπρεπε πρὸς ὧραν νὰ ὑποχωρήσῃ, ἐδέχθη νὰ συνεδριάσῃ μετὰ τῶν δώδεκα ἢ ἑνδεκά, νομιζόμενος, ἀσήμερον ἐκείνων ἀνθρώπων· κατέλαθε δὲ τὴν κατωτέραν θέσιν, ἐν ᾧ ἐκείνοι αὐθαδῶς ἐπροκάλθησαν αὐτοῦ. Ἀρξικλήνης τότε τῆς διασκέψεως, ἐζήτησαν ἐκείνοι νὰ λαλήσῃ ὁ Κουντουριώτης· ἀλλ' οὗτος ἀπεκρίθη ὅτι, ἐπειδὴ αὐτὸς εἶναι τοῦ παλαιοῦ συμβουλίου, τοῦ ὁποίου αἱ γνώμαι δὲν ἐθεωρήθησαν αἰ καταλληλότεραι, εἰς αὐτούς, παριστάνοντας τὸ ἐπικρατοῦν φρόνημα, ἀνήκει νὰ λαλήσῃ καὶ πρῶτοι καὶ τελευταῖοι. Οὕτως, αὐτοῦ σιωπῶντος, ἔπεσαν ἐκείνοι εἰς ἐριδας καὶ λογομαχίας, καὶ διελύθησαν κακοὶ κακῶς. Τὴν ἐπαύριον, γενομένης ἐν τῷ μεταξὺ καὶ τῆς δευτέρας ἐνεργείας, μετέβαλε γνώμην ὁ λαός· ἐξαναστὰς κατὰ τῶν νέων συμβούλων, ἀποκαταστήσας δὲ τοὺς παλαιούς, ἀπέβαλε τοὺς νέους τῆς ἀρχῆς, καὶ ἤθελε τοὺς κακοποίησαι, ἀν δὲν ἀνελάμβανε τὴν ὑπεράσπισίν των ὁ ἴδιος Κουντουριώτης.

Δυσχερῆσθηθεις ἄλλοτε ὁ λαός, δὲν ἤθελε νὰ δώσῃ νηύτας διὰ τὴν μελετωμένην ἐκστρα-

τεῖαν τῆς Σάμου· ἐπρόκειτο περὶ τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης, καθ' ἣν ἠρίστευσεν ὁ ἐνδοξος Σαχτούρης. Ἦ συνέλευσις ἦτον θορυβώδης, ὁ λαός ἐπετίθετο κατὰ παντός ἀντιλέγοντος, ὅτε ἠγέρθη ἀταράχως ἐκ τῆς ἔδρας αὐτοῦ ὁ Κουντουριώτης. «Ὅσοι δὲν θέλουν, εἶπεν, ἄς μὴν ὑπάγουν, ἀλλὰ καὶ ὅσοι θέλουν, δικαίᾳ θὰ ἐμποδισθῶν; Καιρὸς εἶναι νὰ ὑπηρετήσῃ ὡς ναῦται ὅσοι τοῦλάχιστον ἕως τώρα δὲν ὑπηρετήσαν, καὶ ἐγὼ πρῶτος εὐχαρίστως ἐμβαινῶ νὰ ὑπηρετήσω.» Καὶ, ταῦτα λέγων, ὤρμησε νὰ ἐξέλθῃ τῆς συνελεύσεως. Ψιθυρισμοὶ μετανοίας ἠγέθησαν παραγγῆμα, καὶ ὁ λαός, ζητήσας συγχώρησιν, ἀνεκάλεσε τὴν προτέραν του ἀπόφασιν.

Ἦντος ποτὲ, ὡς εἶναι γνωστὸν, πολυκρίθμου στρατοῦ τῆς ζηρᾶς ἐν Ἰδρᾷ εἰς προφύλαξιν αὐτῆς ἀπὸ ἐχθρικῆς ἀποβάσεως, εἰς σφοδρὰ ἠγέρθη μίαν τῶν ἡμερῶν μεταξὺ στρατιωτῶν καὶ κκοίκων, καὶ ἡ εἰς μετεβλήθη ταχέως εἰς τρομερὸν ἐμφύλιον πόλεμον. Οἱ στρατιῶται ὠχυρώθησαν εἰς διαφοροὺς οἰκίας, ὁ λαός ἔτρεγεν εἰς τὰ ὄπλα, τὰ ἐν τῷ λιμένι πλοῖα ἦσαν ἑτοιμα νὰ πυροβολήσῃ, καὶ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμή μὴν ἔμελλε ν' ἀρχίσθῃ φονικωτάτη συμπλοκή. Τριακοσίοι περίπου τῶν στρατιωτῶν ἐπολιορκουντο ἐντὸς τοῦ Μοναστηρίου, καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ λαοῦ μέρος, ἐπισωρευθὲν ἐκτὸς αὐτοῦ, τοὺς ἐπολιορκεῖ. Τὸν κίνδυνον τοῦτον ἰδὼν ὁ Αζζάρος Κουντουριώτης κατήλθε μόνος τῆς οἰκίας του καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὸ μαινόμενον ἐκεῖνο πλήθος. Ἀμα αὐτοῦ ἐμφανισθέντος, ἐφάνη θέαμα παράδοξον καὶ ἀπροσδόκητον. Αἱ φωναὶ εἰσέγησαν, τὸ πλήθος ἐσχίσθη εἰς δύο, ἀφῆσαν εὐρὸ διάστημα ἐν τῷ μέσῳ, δι' οὗ εἰσήλθεν ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ, ὅστις, λαλήσας τὰ δέοντα καὶ πρὸς τὰ δύο διαμαχόμενα μέρη, τὰ ἐσυμφιλίωσεν εὐθὺς, καὶ μετέβαλεν ἐν ἀκρεῖ τὰ πάντα εἰς εἰρήνην.

Ὅλοι ὅσοι ἔτυχαν νὰ γνωρίσωσιν ἐκ τοῦ πληθίου τὸν ἐξαίσιον τοῦτον ἄνδρα, καὶ νὰ τὸν ἰδῶσιν ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ τῆς Ἰδρᾶς, ἐφύλαξαν ἐξάπαντος τὴν βαθυτέραν ἐντύπωσιν τοῦ ἀπεριόριστου ἐκείνου σεβασμοῦ ὅστις πανταχοῦ τὸν ὑπεδέχετο. Ὁ Κὸρ Αζζάρος ἦτον φωνὴ μαγικὴ διεγείρουσα πανταχοῦ τὴν εὐλάβειαν. Ὅτε, μετὸ κομβολόγιον εἰς τὰς χεῖρας, τὸν ἐβλεπαν σεμνῶς καὶ ὁπωσοῦν κυρτῶς προσερχόμενον, κἀν εἰς δὲν ἔμεινε καθήμενος, καὶ βαθυτάτη σιωπὴ προηγεῖτο καὶ εἶπετο αὐτοῦ. Καὶ ἦτον ἀξίος κατὰ πάντα τῶν ἐκτάκτων τούτων τιμῶν.

Ἦτον ἀνὴρ ἐνάρετος, καὶ θεοσεβής εἰς ἅκρον· πρὸς καὶ ἦπιος τὴν καρδίαν, ἥσυχος καὶ ἀτάραχος τὸ ἦθος, γλυκὺς καὶ λιτὸς τὴν συμπεριφορὰν, βραχὺς καὶ ἐμβριθὴς τοὺς λόγους, ἀπτόητος μὲχρι στωϊκῆς ἀπαθείας εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῶν κινδύνων, οὐδόλως ἐκδικητικός.

Ἦνεφερχμεν τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ διαγωγὴν πρὸς τὸν φονεῖα τοῦ πατρὸς του. Αὐτὸς ὁ ἴδιος, κατὰ

τὰς θουελλωδεστέρους τῆς ἐπαναστάσεως ἡμέρας, ἐκινδύνευσεν νὰ γείνη θύμα δολοφονίας. Ἡ μέθη ἀρά γε ἢ μισητότερόν τι πάθος ἐκίνησε τὴν δολοφόνου χεῖρα; Ὁ ἴδιος ἠγάπησε νὰ βίβη κάλυμμα ἐπὶ τοῦ πεπραγμένου, ἀπεποιήθη γενναίως τὴν φρουρὴν, τὴν ὁποῖαν ὁ λαὸς ἠθέλησε νὰ συστήσῃ δι' αὐτὸν κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην, εἰπὼν μεγαλοπρεπῶς ὅτι φρουρὰ αὐτοῦ εἶναι ἡ ἀγάπη ὅλου τοῦ λαοῦ τῆς Ἰδρίας, καὶ μετὰ κειρὸν φανερωθέντα τὸν αὐτουργὸν τῆς ἀποπέρας, καὶ ζήτησαν νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιόν του καὶ νὰ τοῦ ζητήσῃ συγχώρησιν, συγκατετέθη νὰ τὸν δεχθῆ ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦ νὰ μὴ δώσῃ κάμμειαν ἐξήγησιν περὶ τῆς πράξεώς του, καὶ ἂν ἀκόμη ἐνόμιζεν ὅτι εἶχε νὰ δώσῃ τοιαύτην.

Εἶχε γλυκεῖν καὶ ἰλαρὴν τὴν μορφήν αὐτῆ του ἡ σωματικὴ ἑλλειψίς, ἡ στέρησις τοῦ ὀφθαλμοῦ του, ἂν ἔβλαπτεν ἀφ' ἐνὸς τὴν ἀρμονίαν τοῦ προσώπου του, ἐδίδεν ἀφ' ἑτέρου χροιάν τινα θελκτικῆς μελαγχολίας καὶ, οὕτως εἰπεῖν, ταπεινοφροσύνης εἰς τὴν φυσιογνωμίαν του, ἐκλύουσαν ἔτι μᾶλλον τὴν συμπάθειαν καὶ τὸ σέβας τῶν ἀνθρώπων. Ἐρύλαττεν ἄκραν ἀπλότητα, ἀλλὰ καὶ ἄκραν καθαριότητα εἰς τὴν ἐνδομυσίαν· εἶχε δὲ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τὴν ἀρχαϊκὴν ἐκείνην προσοχὴν εἰς τὴν τήρησιν τῆς ἐξωτερικῆς τοῦ σώματος ἀξιοτιμίας, ὥστε κανεὶς ποτὲ δὲν τὸν εἶδε διατρίβοντα ἐπὶ πολὺ εἰς συμποσιακὴν εὐθυμίαν.

Ἦτον φίλος καὶ λάτρης τῆς ἀληθείας τόσον ἔνθερος, ὥστε κἀνὲν ἐλάττωμα δὲν ἐσύστανε τόσον κακῶς ἀνθρώπων τινα πλησίον του, ὅσον τὸ ψεῦδος. Εἰς τὴν ιδιότητά του ταύτην ἀποδίδεται ἡ ἀρχὴ τῆς ὀλίγης αὐτοῦ πρὸς τὴν κυβερνήσιν τοῦ μακαρίτου Καποδιστριαίου συμπαθείας· ὁ νοῦς του δὲν ἠδύνατο νὰ συμβιβασθῇ μετὰ τὴν εὐθύτητα τοῦ ἀνθρώπινου χαρακτῆρος τὸ περιστάτικόν του ὅτι ἐξουσίαι, δεκτὴ γενομένη ὑπὸ φητούς τινος ὄρου, ἐτηρήθη μὲν αὐτῇ, δὲν ἐτηρήθησαν δὲ συγχρόνως καὶ οἱ ὄροι ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἐδόθη.

Σολοικισμὸν πολιτικὸν τοιοῦτον ἐβλεπε μετὰ ταῦτα καὶ εἰς τὴν πρό τῆς Γ' τοῦ Σεπτεμβρίου ἐποχῆν, διὰ τὰς δοθείσας περὶ Συντάγματος κατὰ τὸ 1832 ὑποσχέσεις.

Ἡ περὶ τῆς ἰδιωτικῆς του τιμιότητος ὑπόληψις ἦτον γενικὴ, ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος. Ὅτε οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἁγίου Ὀρους, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως, μετέφεραν τὰ πολυτιμώτατα κειμήλια τῶν ἐκεῖ ἱερῶν μοναστηρίων εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ τὰ σώσωσιν ἐκ τῶν κινδύνων τῆς τουρκικῆς εἰσβολῆς, εἰς τὴν Λαζάρου Κουντουριώτην ἐλήθοντες τὰ περὶ δώκων πρὸς φύλαξιν.

Ἠγάπη περιπαθῶς τὴν οἰκογένειάν του, ἀλλ' ἢ πρὸς τὴν πατρίδα του ἀγάπη του ἦτον το-

σαύτη, ὥστε καὶ τὴν οἰκογένειάν του αὐτὴν ἦτον ἔτοιμος κατὰ πάσαν στιγμὴν νὰ τὴν θυσιάσῃ χάριν καὶ τοῦ μικροτέρου συμφέροντος τῆς πατρίδος. Τοῦτο δὲ ἠρέσκετο καὶ νὰ τὸ λέγῃ συχνάκις. Ἐν ὧρα κινδύνου πολλάκις ἐπροτράπη νὰ τὴν σταίῃ εἰς ἀσφαλῆς μέρος. Τοῦτο ἠδύνατο νὰ τὸ κάμῃ ἀκατακρίτως, ἀλλὰ ποτὲ δὲν τὸ ἀπεφάσισε, διότι δὲν ἠθέλει, ὡς εἶλεγε, νὰ δευλιώσῃ ἐκ τούτου ὁ λαός.

Πειθόμενος ὅτι, αὐτοῦ ἀποχωροῦντος, ἡ Ἰδρία ἐσορπιζέτο, σορπιζομένης δὲ τῆς Ἰδρίας, ἢ ἐπανάστασις κατεβάλλετο καὶ διελέετο ἀφρόκτως, κατενόησε ταχέως ὅτι ἢ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ θέσις του ἦτον θέσις σκοποῦ ἀκινήτου, φυλάττοντος ἐμπεπεδωμένην τὴν ἐπαναστάσιν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βράχου τῆς Ἰδρίας. Ὅθεν ἐκώφευσε εἰς πάσαν περὶ φυγῆς προτροπήν, καὶ κατέβηκε πᾶσαν προσπάθειαν εἰς ματαίωσιν παντὸς τοιοῦτου σχεδίου. Μίαν φορὰν ὅμως ἐκινδύνευσεν σπουδαίως νὰ ἰδῇ ματαίωμένους τοὺς ἀγῶνάς του, καὶ τὴν ἀπώλειαν τῆς ὅλης πατρίδος βεβαίαν.

Ἦτον κατὰ τὸ 1826, ὅτε ἡ Ἑλλάς ἐθρήνηε τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου, ἢ Πελοπόννησος, ἐκτὸς ὀλίγων τινῶν φρουρίων, ἔβλεπε πανταχοῦ περιφερομένης τὰς φάλαγγας τοῦ Ἰβραήμου, καὶ ἢ εἰς Ἰδριαν ἀπόδοσις ἐμελετήτο καὶ παρεσκευάζετο μετὰ κράτους. Τότε δὲν ἦσαν μόνοι οἱ εὐποροὶ, οἱ θέλοντες νὰ σωθῶσι διὰ τῆς φυγῆς· ὁ φόβος διεδόθη εἰς τὴν λαὸν, ὠργανίσθη ἐν ἀκαρεῖ πᾶμπληθὲς συνέλευσις εἰς τὴν θέσιν τὴν λεγομένην Σπιτάλια, καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ πανταχόθεν συρρέοντες ἤρχοντο μετὰ σκοπὸν νὰ συζητήσωσιν, ὄχι περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ μείνωσιν ἢ νὰ φύγωσιν, ἀλλὰ περὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν μέσων τῆς φυγῆς. Τὴν σκηνὴν ταύτην γνωρίζομεν ἐκ μάρτυρος αὐτόπτου. Προσεκλήθη εἰς τὴν συνέλευσιν καὶ ὁ ἀοιδίμος Λάζαρος, καὶ ἐλθόντα τὴν ὑπεδέχθησαν μετὰ τῆς συνήθους εὐλαθείας. Ἐδόθη εἰς αὐτὸν πρῶτον ὁ λόγος, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ λαλήσῃ, καὶ ἔμεινε σιωπῶν μαχρὸν χρόνον, πολλὰ ἐρρέθησαν καὶ ἡ φυγὴ ἀπεφασίσθη. Τότε μόνον, λαβὼν τὸν λόγον: «Κατευθύνον, εἶπεν, ἀδελφοί! εὐχόμαι νὰ εὐτυχεῖτε εἰς τὴν ξένην γῆν, καὶ καλὴν ἀντάμωσιν εἰς τὸν τόπον ἢ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Ἐγὼ, ἡ οἰκογένειά μου, οἱ συγγενεῖς μου, οἱ πλοίαρχοί μου καὶ αἱ οἰκογένειαι τῶν πλοίαρχων μου, δὲν ἔχομεν σκοπὸν νὰ μετατοπίσωμεν.» Οἱ λόγοι οὗτοι ἠλέκτρισαν διὰ μίαν τὰ πλήθη αἰ φωναί: «Καὶ ὅλοι ἡμεῖς δὲν φεύγομεν, —κἀνεὶς δὲν φεύγει», ἀντήχησαν εἰς τὸν ἄερα. Καὶ τῷ ὄντι κἀνεὶς δὲν ἔφυγε, καὶ ἡ Ἰδρία ἐσώθη, καὶ ἐσώθη ὁλόκληρος ἡ Ἑλλάς διὰ τῆς ἀποφάσεως ἐκείνης.

Ὅστις σταθμίση καλῶς τὴν ἀξίαν τῆς πράξεως ταύτης, καὶ τὰς συνεπειὰς τὰς ὁποίας ἐνεκτικὴ ἀπόφασις ἠθέλειν ἔχει, δύναται νὰ ἐξηγήσῃ καὶ διὰ τούτου τὴν ἀκλόνητον τοῦ ἀοιδί-

μου Λαζάρου ἐπιμονὴν εἰς τὸ νὰ μὴ χωρισθῇ οὐδὲ στιγμὴν τῆς Ἰδρίας, ἀπεκκλίναντος πᾶσαν πρότασιν περὶ προεδρίας εἰς ἐθνικὰς συνέλευσεις καὶ εἰς τὴν κεντρικὴν κυβέρνησιν, ὅπου πολλάκις προσεκλήθη. Ἀλλὰ ποῖα ἀρά γε ὑπῆρξεν ἢ αἰτία δι' ἣν, καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων, ἐτήρησε μέχρι θανάτου τὴν αὐτὴν ἀπόφασιν, μηδέποτε θελήσας νὰ ἐξέλθῃ τῆς γῆς ἐκείνης τῆς γεννησέως του; Χωρὶς νὰ ἐμβῶμεν εἰς λεπτομερεῖς περὶ τούτου ἐρεύνας, ἀς θαυμάσωμεν τὴν ἀπόφασιν του ταύτην, ἥτις πάντοτε πρέπει νὰ ἐστηρίζετο εἰς γενναίαν αἰτίαν. Ἄς ἀποδώσωμεν εὐλαθῶς χάριν εἰς τὴν μνήμη του ὅτι, προνοῶν ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀξιοτιμίας, διετήρησε δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τοὺς ἀπογόνους ἡμῶν τὴν γιγαντεύουσαν τοιοῦτου ἀνδρὸς τῆς ἐπαναστάσεως ἡμῶν μορφήν καθ' ὅλην τὴν λαμπρότητα τῶν μεγάλων ἡμερῶν τῆς Ἀκροσφαλῆς εἰναι πάντοτε τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν ἢ τύχη. Ὅταν τὸ ἀπόγειον τῆς δόξης τῶν δὲν ταυτίζεται μετὰ τὸ ἀπόγειον τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἡμερῶν τῶν, ὅταν ὁ θάνατος δὲν τοὺς ἀρπάσῃ κατὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν τῆς μεγαλητέρας ἐπὶ τῆς γῆς εὐκλείας τῶν, δυσκόλως αἰ μετὰ ταῦτα ἡμερικῶν διατηροῦνται εἰς τὸ αἰθέριον ἐκεῖνο ὕψος ὅπου ἄπαξ ἀνεβιβάσθησαν διὰ τῶν πράξεων τῶν, καὶ συνήθως προστρέχονται εἰς τὴν πεζότητα τοῦ κοινού βίου. Ὁ ἀληθὴς θαυμάσιος ἀνὴρ, τοῦ ὁποίου μακαρίζομεν τὴν μνήμη, κατάρθωσε ν' ἀποφύγῃ τὸν σκόπελον τοῦτον· ἔμεινε ὡς ὁ ἥρωας ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐνόσω διαδραμάτιζε τὸ μέγα τῶν πράξεων αὐτοῦ δράμα, καὶ μετὰ ταῦτα ἀφανῆς ἀπεχώρησεν εἰς τὰ παρασκήνια, ἀπαλλάξας ἡμᾶς καὶ τὸν κόσμον τοῦ λυπηροῦ θεάματος μεγάλου ἀγωνιστοῦ, ἀναγκαζομένου νὰ λαλήσῃ περὶ τῶν βιωτικῶν ἀναγκῶν τοῦ.

Ἐν Ἰδρίᾳ, ἐντὸς τῆς οἰκίας του, τὸν ἐπεσκέφησαν ὁ κυβερνήτης Καποδιστριαῖος, ἡ ἀντιβασιλεία, καὶ δις ἢ τρις ὁ βασιλεὺς Ὅθων. Μὲ τὰ ὑψηλά ταῦτα πρόσωπα ἐλάλησε πολλά περὶ πατρίδος, τίποτε δὲ περὶ ἐαυτοῦ. Πρὸ τῆς τελευταίας αὐτοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως συνεντεύξεως, ἡ σύζυγός του ἐπέμενε παρακλοῦσα αὐτὸν νὰ λαλήσῃ πρὸς τὴν Α. Μ., ζητῶν στάδιον διὰ τοὺς υἱοὺς του. «Δὲν λαλῶ, εἶπε, περὶ προσωπικοῦ ζητήματος» δὲν χαλῶ τὸ ἐδικόν μου στάδιον διὰ τὸ στάδιον τῶν υἱῶν μου.» Ὑψηλοὶ λόγοι, ζωγραφούντες ζωηρῶς τὸν ἀνδρὸς καὶ τὸν χαρακτῆρά του!

Περὶ τὰ ἔσχατα ὅμως τοῦ βίου του, ὑπέβηκεν ἐγγράφον αἴτησιν εἰς τὸν Βασιλέα, ζητῶν ὡς μόνον παρὰ τῆς Α. Μ. χάριν νὰ τὸν διαδεχθῆ ὁ πρεσβύτερος υἱὸς του εἰς τὴν Γερουσίαν.

Ἠσύχως καὶ καρτερικῶς διέγων, ζῶν μὲ μόνας τὰς ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος, καὶ ὑποφέρων ἀγογγύστως τὴν στέρησιν τῆς περιουσίας του,

θυσιασθεῖσαν ὁλόκληρον σχεδὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καθὼς ὑπέφερον ἄλλοτε τὸν θάνατον τῶν προσφιλῶν του τέκνων, διετήρηε ὑγιεῖν μέχρι τινὸς ἀγαθῆν. Ἐνόησε κατὰ τὸ 1839 τὴν δεινὴν νόσον τῆς δυσουρίας· ἀλλ' ἴαθη τότε μετ' ὀλίγον ἐντελῶς. Νοσήσας δὲ πάλιν κατὰ τὸ 1849, εἶδεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐλαττωμένης τὰς δυνάμεις του· αἱ αἰσθήσεις του ἐξησθένον, ἐκυρτώθη ὁλοτελῶς, καὶ ἐν ἔτος πρὸ τοῦ θανάτου του δὲν ἐγνωρίζετο πλέον. Ἀφιερῶσας δὲ τὰς τελευταίας φροντίδας του εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἐκπληρώσας τὰ χριστιανικά του καθήκοντα, ἀπέθανεν ἐν εὐσεβείᾳ κατὰ τὴν 6 ἰουλίου τοῦ 1852, ἀφήσας μνήμην χρυσοῦ ἀνδρὸς καὶ μεγάλου πολίτου ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις διέταξε πενήθορον ἐπὶ πάντε ἡμέρας διὰ τὸν θάνατόν του· εἰκοσι δὲ ἡμέρας μετὰ τὴν ἀποβίωσιν αὐτοῦ, τὸ ἐξῆς ἔγγραφον ἐξεδίδοτο ἐκ τῶν γραφείων μεγάλης τιμῆς ἐξωτερικῆς κυβερνήσεως:

«Πρὸς τὸν κύριον Βαρόνον Φόρτ Ρουάν, πρέσβυν πληρεξούσιον τῆς Γαλλίας ἐν Ἀθήναις κτλ.
Ἐν Παρισίοις, τὴν 8 ἰουλίου 1852.

Ἐμαθα μὲ λύπην τὸν θάνατον τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου, τὸν ὁποῖον ὑμεῖς ὀνομάζετε δικαίως πρῶτον πολίτην τῆς Ἑλλάδος. Δὲν ἐλησμονήθησεν εἰς τὴν Γαλλίαν ὅλαι αἱ θυσίαι τὰς ὁποίας ἔκαμε διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ τόπου του, καὶ γίνομαι τὸ ὄργανον τῆς κυβερνήσεως τοῦ πρίγκιπος προέδρου, ἐπιφορτίζων Ἰμᾶς νὰ ἐκφράσετε εἰς τὴν οἰκογένειάν του τὴν λύπην ἡμῶν διὰ τὸ ὁποῖον ὑπέστη δυστύχημα.

Ὁ γραμματεὺς τῆς ἑπικρατίας ὑπουργός τῶν ἐξωτερικῶν υποθέσεων

(Ἰ. Π. ο. γ.)
M. TYPOT.

Ὁὕτως ἐξέλιπεν ὁ χρυσὸς, ὁ φιλόπατρις, ὁ μέγας οὗτος ἀληθὴς τῆς Ἑλλάδος πολίτης, ὅστις πολὺ δικαιότερον παρὰ τὸν περιφανῆ ἐκείνον ἰταλὸν Κοσμᾶν τὸν Μεδίκην, μὲ τὸν ὁποῖον εἶχε πλείστας ὁ χαρακτῆρ αὐτοῦ ὁμοιότητας, ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῆ Πατὴρ τῆς Πατρίδος. Ὁ ἀοιδίμος Λάζαρος Κουντουριώτης εἶχεν ἰδιάζουσαν καὶ ἐξοχὴν ἀρετὴν τὸν πατριωτισμὸν, πατριωτισμὸν μέγαν, ἔνθερον, ἀληθῆ, ἀνυπόκριτον. Εἶθε, ἀναπολοῦντες τὴν ἱερὰν μνήμην του, νὰ αἰσθανθῶμεν διατρέχον τὰς φλέβας ἡμῶν τοῦ πατριωτισμοῦ τὸ βίγος! τοῦ ἀληθοῦς πατριωτισμοῦ, τοῦ πατριωτισμοῦ τῶν φρενῶν καὶ τῆς καρδίας! Ὁ πατριωτισμὸς τὸν ὁποῖον πολλάκις σήμερον δεκνόμεν, εἶναι πατριωτισμὸς ἐπιδειξέως, πατριωτισμὸς τῶν χειλέων. Ἄν, θερμαινόμενοι εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῶν ἀρετῶν τῶν ἐνδόξων ἡμῶν ἀνδρῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων διαπρέπει ὁ Λάζαρος Κουντουριώτης, ἀσθαινοῦμεν τὸν ἀληθῆ πατριωτισμὸν, ζητοῦντες ἀληθῶς τὰ συμφέροντα καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος, πᾶσα διχοφροσύνη περὶ τὴν ἐκτίμη-

σιν αὐτῶν θέλει μεταξὺ ἡμῶν ἐκλείψει, καὶ ὁ Θεὸς ὁ Ὑψίστος, ὁ Θεὸς, ὁ διὰ θαυμάτων σώσας τὴν Ἑλλάδα, θέλει μᾶς δεῖξει τὴν ὁδόν.¹

ΟΙ ΒΡΑΣΙΛΙΑΝΟΙ ΜΥΡΜΗΚΕΣ

Ἐν ταῖς διηγήσεσι καὶ ταῖς περιγραφαῖς τῶν νεωτέρων περιηγητῶν σπουδαιοτάτην, καὶ διακρίως, κατέχει θέσιν ἡ φυσικὴ ἱστορία. Οὐδ' ὑπάρχει, δυνάμει εἰπεῖν, περιηγητῆς μὴ ἐπιχειρήσας ν' ἀνκοινώσῃ τοῖς ἀναγνώσταις αὐτοῦ παρατηρήσεις περὶ τῆς ζωολογίας καὶ τῆς βοτανικῆς τῶν χωρῶν, ἐν αἷς διέτριψεν. Οὕτω δ' ἡ ἐπιστῆμη ἐπλουτίσθη, καὶ οἱ εἰδικῶς ἐγκύπτοντες εἰς τοὺς διαφόρους αὐτῆς κλάδους ἐχοῦσιν ἄφθονον ὕλην μελέτης.

Ὅπως ἀρκεσθῶμεν εἰς ἀντικείμενον τῆς σπουδῆς τῶν φυσικῶν φαινομένων σχετικῶς περιωρισμένον, (καίτοι οὐδὲν θεωρεῖται μικρὸν καὶ εὐκαταφρόνητον ἐν τῇ ἐπιστῇ), ἀναφέρομεν ὅτι ἡ ἐντομολογία πλεῖστα ὀφείλει ἀπὸ τινος εἰς τὰς ἀκριβεῖς περιγραφὰς τῶν περιηγητῶν. Ἰδίως ὅμως σημαντικὰς ἐκαρπώσατο ὠφελείας ἐκ τῶν περιηγητῶν ἐκεῖνων οἵτινες ἦσαν συγχρόνως καὶ ἐξοχοὶ ἐπιστήμονες, οἷος ἦν ὁ διάσημος Ἄγκασίτς, οὗ τὸν πρό τινος ἐπελθόντα θάνατον ὀρηνοῦσιν ἡ τε Ἑλβετία, ἡ γενέθλιος αὐτοῦ χώρα, καὶ ἡ Ἀμερικὴ, ἡ θετὴ αὐτοῦ πατρίς.

Ἀναγκασθεὶς ἐκ τῆς ἐπισφαλοῦς καταστάσεως τῆς υγείας του νὰ διακόψῃ τὴν σειρὰν τῆς διδασκαλίας του ἐν τῇ Νέᾳ Καναδοῦσῃ (New-Cambridge), ἠδυνήθη νὰ ἐξερευνησῇ τὴν Βρασίλιαν, χάρις τῇ γεναιοδωρῇ πλουσίου τινὸς Ἀμερικανοῦ. Ἡ ἐκθεσις τῆς περιηγήσεώς του, ἀρξαμένης κατ' Ἀπρίλιον 1865 καὶ περαιωθεῖσης μὴν Ἰουλίου 1866, ἐγράφη μετ' ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας καὶ γλαφυρότητος ὑπὸ τῆς συντρέφου τοῦ μεγάλου φυσιοδίφου, κυρίας Ἄγκασίτς.

Μεταξὺ τῆς πληθῆος τῶν πληροφοριῶν, τῶν ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ περιεχομένων, οὐχὶ ἀνάξια περιεργείας εἰσὶ τὰ περὶ λευκομυρμηκῶν. Τὰ ἐντομα αὐτὰ εἰσὶ πολυπληθέστατα οὐ μόνον ἐν τῇ μέσῃ Ἀφρικῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Νοτίῳ Ἀμερικῇ, ἢ; κατακλύζουσι τὰ δάση. Ἡ κυρία Ἄγκασίτς ἀναφέρει περὶ τούτων πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τ' ἀκόλουθα:

«Συνώδευον τὸν κ. Ἄγκασίτς εἰς ἐκδρομὴν του τινὰ πρὸς ἐξερεύνησιν τῶν ὑπὸ τῶν κοπιμ (τερμῆτων) κατασκευασμένων φωλεῶν ἀποτελοῦσι δ' αὐτὰ λοφίσκον ἑνὸς καὶ πλέον μέτρον διαμέτρου ἐπὶ ἑνὸς ἢ δύο μέτρον ὕψους. Αἱ φωλεαὶ αὗται εἰσὶ στερεώταται καὶ σκληραὶ ὡς βράχοι. Ἐν γένει κτιζόνται περὶ παλαιὸν κορμὸν δένδρου ἢ χονδρὸν στέλεχος, ἅτινα χρησι-

1. Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ κ. Ε. Α. Σίμου, τοῦ ἐκρονηθέντος εἰς τὸν Ἀθῆναις μνημόσυνον τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου, τῇ 21 Σεπτεμβρίου 1851.

μεύουσιν ἀντὶ θεμελίων. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ὑπάρχουσιν ἀπέραντοι λαδουρινθοειδεις διάδρομοι, ὧν αἱ πλευραὶ εἰσιν ἐκτισμέναι διὰ μεμψημένου καὶ ἐξωμωμένου χώματος, στερεοῦ ὡς τὸν μεμψημένον χάρτην. Πάντα δὲ ταῦτα εἰσιν ἐλαφρότατα καὶ εὐθραστα λίαν, μόλις δ' ἀφιρεθῆς ὁ ἐξωτερικὸς φλοιὸς, ὅστις ἔχει πάχος δεκαπέντε περίπου ὑρεκατομέτρων, ἀμέσως καταρρέουσι τὰ λοιπὰ μέρη. Εἴσοδος ἐξώθεν δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' ἐκκριζώσαντες ἓνα τῶν τοιούτων λοφίσκων, ἀνεκαλύψαμεν ὅτι ἡ βῆσις αὐτῶν ἦν διάτρητος ἐξ ὅσων φερουσῶν εἰς ὑπογείους στοάς. Τὸ ἐνδον βριθεὶ κατοικῶν διαφόρων εἰδῶν ἄλλοι μὲν εἰσι μικροὶ καὶ ὑπόλευκοι, ἄλλοι δὲ πᾶχύτεροι καὶ μαῦροι, ὧν ἡ μελανόξανθος κεραλήστειν ὠπλισμένη δι' ἰσχυροτάτων χηλῶν καὶ εἰς πάσας τὰς φωλεὰς εὗρομεν ἓνα ἢ δύο λευκοὺς τὸ χρώμα, ἐξωγκωμένους, παχυτάτους, διαφέροντας τὰ μέγιστα τῶν ἄλλων κατὰ τε τὸ μέγεθος καὶ τὴν ὄψιν, πιθανῶς δὲ βασιλίσσαις αὐτῶν...

«Αἱ φωλεαὶ τῶν κοπιμ διαφέρουσι πολὺ τῶν φωλεῶν τῶν σαουβιάς. Οἱ τελευταῖοι ἀνοίγουσιν εὐρείας ἐξωτερικὰς εἰσόδους καὶ ὀρύττουσι τὸ ἔδαφος. Αἱ μακρὰ αὐτῶν ὑπόγειοι στοαὶ ἐκτείνονται ἔστιν ὅτε εἰς μεγάλην ἀπόστασιν. Ὅταν ἀνάπτωσι πῦρ εἰς τινὰ τῶν εἰσόδων πρὸς καταστροφὴν τῶν ἐν τῇ φωλεῇ ἐντόμων, ὁ ἐκ διαφόρων ὀπῶν, ἀπερουσῶν πολλάκις ἀλλήλων πεντακόσια μέτρα, ἐξερχόμενος καπνὸς δεικνύει πόσοι ὑπόνομοι εἰσὶν ὑπεσκαμμένοι ὑπὸ τὸν λόφον, καὶ καθίστησι δῆλον ὅτι αἱ μικροσκοπικαὶ ἐκεῖναι ὑπόγειοι σύριγγες συγκοινωνοῦσιν ἀλλήλαις.

«Ἀδύνατον νὰ μὴ καταληφθῇ ὑπὸ ἐκπλήξεως βλέπων τις τὰς λεγεῶνας ἐκεῖνας τῶν μυρμηκῶν βραδίζουσας ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἣν ἐχάραξαν αὐτοὶ οὗτοι, διὰ τῆς ἐκ τῆς πορείας αὐτῶν τριβῆς τοῦ ἔδαφους. Οἱ ἐρχόμενοι σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν καλύπτονται ὑπὸ τὰ τεμάχια τῶν φύλλων, ἅτινα φέρουσιν, ἐν ᾧ οἱ καταθέσαντες τὴν συγκομιδὴν τῶν ἐπιστρέφουσιν ἐν σπουδῇ εἰς τὴν ἐργασίαν. Φαίνεται δὲ ὅτι ὑπάρχουσιν καὶ τινες ἐξ αὐτῶν τρέχοντες τῆδε κἀκεῖσε, οἵτινες δύσκολον εἶναι νὰ ἐννοήσῃ τις τί κάμνουσιν, ἐκτός ἐκ ἐκπληροῦσι χρέη ἐπιστατῶν, ἐπιβλέποντες τοὺς ἄλλους. Ἡ εἰκασία αὕτη βεβαιούται ἐκ τινος ἀνεκδότου, ὅπερ Ἀμερικανὸς τις ἐνταῦθα διαμείνων μοι διηγήθη. Οὗτος εἶδε ποτε ἓνα τῶν περιέργων ἐκεῖνων μυρμηκῶν σταματῶντα ἕτερον μύρμηκα, ὅστις ἐπέστρεψε κενὸς εἰς τὴν φωλεάν, τιμωροῦντα αὐστηρῶς αὐτὸν καὶ ἐξαποπέλλοντα ἐκ νέου εἰς τὸ δένδρον, ἀναμφισβότως ὅπως ἐκπληρώσῃ τὸ καθήκον του. Οἱ μύρμηκες σαουβιάς εἰσι μάστιγες τῶν καφεῶνων, δυσχερῆστα δ' εἶναι ἡ καταστροφή αὐτῶν.»

«Ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὀλίγων στίχων καταφαίνεται, οἱ βρασιλιανοὶ μύρμηκες πηροσάζουσιν

οὐκ ὀλίγας ὁμοιότητας πρὸς τοὺς παρ' ἡμῶν. Ἄξια δὲ παρατηρήσεως φαίνεται ἡμῖν ἡ ὑπαρξίς μεταξὺ τῶν τερμῆτων ἐντόμων «λευκῶν τὸ χρώμα, ἐξωγκωμένων, παχυτάτων καὶ διαφερόντων τὰ μέγιστα τῶν ἄλλων κατὰ τε τὸ μέγεθος καὶ τὴν ὄψιν.» Ἡ κ. Ἄγκασίτς οὐχὶ ἀνεῖ λόγου ὑποτίθησιν αὐτὰς βασιλίσσας. Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ παρὰ τοῖς μεγάλοις ἐρυθροῖς μύρμηξι τῆς Εὐρώπης. Πολλάκις μοι συνέθη, ἀνασκαλεύων τὰς μυρμηκίαις αὐτῶν νὰ εὗρω δύο ἐντομα ὅλως δυσανάλογα κατὰ τὸ μέγεθος τῶν μετ' αὐτῶν. Πάντοτε δὲ τὰ ἐντομα ταῦτα εἶχον περὶύγια. Ἀπὸ τοῦ μνηδῆ Ἰουνοῦ μέχρι τοῦ Αὐγούστου, καθ' ἣν δηλονότι ἐποχὴν συνάπτονται οἱ γάμοι ἐν τῷ ἔθνει τῶν μαύρων μυρμηκῶν, τὰ ἐν λόγῳ ἐντομα ἐφαίνοντο εἰς τὴν ἄκρην τῆς μυρμηκίαις ἢ ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτῆς, ἔμμενον ἐπὶ τινὰς στιγμὰς καὶ σχεδὸν πάντοτε εὐρίσκατο ἐργάτης τις ἢ φύλαξ μύρμηξ, ὅστις τὰ ἐπανεφέρειν εἰς τὴν κοινὴν κατοικίαν.

Εἰσὶν ἄρα γὰρ βασιλίσσαι ταῦτα; Ἀγνοῶ, μηδέποτε ἰδὼν τὴν ἐπὶ ὤμων τῶν μυρμηκῶν καὶ τὴν παραγωγὴν τῶν σκωλήκων. Ὅπως δὲ ποτε ὅμως μετὰ τινος πιθανότητος δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ. Ὅσα περὶ τῶν ἐτησίων γάμων τῶν μυρμηκῶν γινώσκουμεν προέρχονται ἐκ παρατηρήσεων γενομένων ἐπὶ τῶν μαύρων ἢ αἰθιόπων μυρμηκῶν διαφέρει ἄρα κατὰ πολὺ ὁ τρόπος τῆς ἐνώσεως καὶ τῆς παραγωγῆς παρὰ τοῖς ἐρυθροῖς μύρμηξι;

Περὶ δὲ τῶν ἐπιστατῶν ἢ ἀρχηγῶν, περὶ ὧν ποιεῖται λόγος ἡ κ. Ἄγκασίτς, γινώσκουμεν ὅτι παρόμοιόν τι, καθ' ἃ λέγουσι, παρατηρεῖται καὶ παρὰ τοῖς μύρμηξι τῆς Εὐρώπης. Καὶ ἐγὼ μὲν οὐδὲν τοιοῦτό τι ἢ παραπλήσιον εἶδον διηγούμαι ὅμως περιστάτικα τινὰ μαρτυροῦντα μάλιστα ὅτι συνεννοοῦνται μεταξύ των διὰ τῶν κερατίων ἄλλ' ὁσημέραι ἐλαττοῦται ὁ ἀριθμὸς τῶν πιστευόντων εἰς τὸ δυνατόν τῆς ὑπάρξεως ταιαύτης γλώσσης.

Περὶ δ' ἑτέρου τινὸς εἶδους μυρμηκῶν, τῶν *πυρομυρμηκῶν*, ἡ κ. Ἄγκασίτς διηγεῖται τὰ ἐξῆς: «Οἱ μύρμηκες εἰσὶν ἐπίφοβοι ὀλετῆρες, τὰ δὲ δῆγματα τοῦ πυρομύρμηκος εἰσὶν ὄντως τρομερά. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ποτὲ ἐν τῇ καλύβῃ τῆς Ἐσπεράνθας (τῆς φιλοξενούσης με) ἠπλώσα μανθλιά τινὰ, ὅπως στεγνώσωσιν, ἐπὶ τοῦ σχοίνου τῆς κρεμαστῆς κλίνης μου, μόλις δὲ ἐδοκίμασα νὰ τα ἀναλάβω καὶ μοι ἐφάνη ὅτι οἱ βραχιόνες καὶ αἱ χεῖρές μου ἐδυσθίσθησαν ἐντὸς καμίνου. Ἐρρίψα πάντα μακρὰν ἐμοῦ οὐδὲ ἀνημμένοι ἄνθρωκες θὰ μοι προῦξένουν τοσαύτην ὁδὸν» παρετήρησα τότε ὅτι οἱ βραχιόνες μου ἦσαν κεκαλυμμένοι ἐκ μικρῶν ξανθῶν μυρμηκῶν, ὧν ἔσπευσα ν' ἀπαλλαγῶ. Προσεκάλεσα συγχρόνως τὸν Λωδιγαρὶ (τὸν οἰκοδεσπότην), ὅστις ἀνεκάλυψε στράτευμα δόλοκληρον τοιοῦ-

των μυρμηκῶν διερχόμενον διὰ τῆς κρεμαστῆς κλίνης μου ὅπως ἐξέληθι διὰ τοῦ παραθύρου παρὰ τὸ ὅποιον ἦν προσδεδεμένη. Μοι εἶπε δ' ὅτι ὠδοίπορον οὕτως ἐνίστε καὶ ὅτι ἀνδρῶν τοὺς ταράξωμεν θὰ διέλθωσι μέχρι τοῦ τελευταίου ἐν διαστήματι μιᾶς ἢ δύο ὥρων. Ὅπερ καὶ συνέθη, οὐδένα δ' αὐτῶν ἐπανίδομεν ἔκτοτε. Ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης λαθὼν ἀφορμὴν ὁ ταγματάρχης Κουτίνχο, διηγήθη ἡμῖν ἀλλόκοτον τινα συνήθειαν φυλῶν τινων ἰθαγενῶν τῆς Ἀμαζονίας. Ὅταν τελῆται γάμος τις, κατὰ τὸ διάστημα τοῦ γαμηλίου συμποσίου ὁ γαμβρὸς ὀφείλει νὰ βυθίσῃ τὴν χεῖρά του ἐντὸς χαρτίνου σακκιδίου πλήρους πυρομυρμηκῶν. Ἐὰν ἀτάραχος καὶ μειδιῶν ὑποστῇ τὴν φρικτὴν ἐκεῖνην βάσανον, κηρύσσεται ἄξιος ν' ἀψηφήσῃ τὰς δοκιμασίας τοῦ γάμου.»

Δ.

ΕΡΓΑΤΑΙ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Υἱός	3,390	Ἐκ μεταφ.	21,215	Ἐκ μεταφ.	27,520
Σπυτοσόν	3,271	Χαλκίδος	961	Καλαμών	452
Κεφαλληνίας	2,789	Ἰθάκης	934	Παξῶν	410
Σύρου	1,962	Ζακύνθου	614	Μεσολογγίου	407
Γαλαξειδίου	1,769	Κοθῆρων	603	Ν. Μισσηλίας	352
Πόρου	1,596	Αἰγίνης	600	Λευκάδος	347
Θήρας	1,579	Πειραιῶς	559	Ναυπλίου	234
Χελίου	1,439	Μήλου	554	Πόλου	214
Κεραύρας	1,300	Μυκόνου	521	Πατρῶν	211
Κύμης	1,093	Σκιάθου	506		
Ἄνδρου	1,027	Σκοπέλου	453		

Μεταφ. 21,215 Μεταφ. 27,520 Τὸ ὅλον 30,147

Τὴν ἀνωτέρω σημειώσιν, ἐμφαίνουσιν κατὰ πατρίδας τὸν ὅλον ἀριθμὸν τῶν ναυτικῶν ἐν Ἑλλάδι, τῶν ἐργαζομένων εἰς τε τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν, εἰς τὸ βασιλικὸν ναυτικὸν καὶ εἰς τὰ ἀτμόπλοια τῆς Ἑλλην. ἀτμ. ἐταιρίας, ἐρρανίσθημεν ἐκ τῆς δημοσιευθείσης ἐσχάτως ἐκθέσεως περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ Ναυτ. ἀπομ. ταμείου. Ὁ ἀριθμὸς 30,147 δεικνύει κατὰ μέγιστον ὅρον τοὺς ἐπαγγελλομένους τὰ ναυτικὰ ἔργα. Ἄλλ' ὀλόκληρος αὐτός ὁ ἀριθμὸς οὐδέποτε παρίσταται ἐνεργὸς εἰς τὴν ναυτιλίαν τὸ πολὺ δὲ τὰ δύο τρίτα τοῦ ὅλου αὐτοῦ ἀριθμοῦ τῶν ναυτικῶν ἐργάζονται διηνεκῶς, τὸ δὲ λοιπὸν τρίτον ἔρχεται οἷον ἐκ περιτροπῆς εἰς τὴν ναυτικὴν ὑπηρεσίαν ἀντ' ἄλλων ἀποχωρούντων. Ὅστε τὸ ποσὸν τῶν σταθερῶς ἐργαζομένων κατ' ἔτος θαλάσσης ἐργατῶν ἀναβαίνει κατὰ μέγιστον ὅρον εἰς 20 χιλιάδας.

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΚΑΝΑΡΙΟΝ

Κατὰ τὸ γαλλικόν.

Εἶνε πολλάκις περιέργοι αἱ ἰδιοτροπίαι τῶν γυναικῶν!

Συχνάκις ὅταν τὴν πρῶταν ἐξηρκόμεθα μετὰ τὴν Ἄνναν εἰς περίπατον, ἐν Παρισίοις, ἐστέκετο αὕτη ἐνώπιον ὄλων τῶν ἐμπορικῶν τῆς ὁδοῦ

δι' ἧς διεβαινομεν καὶ εὐαύμαζε τὸν πλοῦτον καὶ τὴν πολυτέλειαν τῶν ὄσων ἐβλεπον. Ἦθελε τὸ ἓν, ἤθελε τὸ ἄλλο! . . . πότε ἓνα ὥρατον πῖλον, πότε ἓν φρέμα, ἐνίοτε ἀδάμαντας, πολ- λάκις γλυκίσματα. Καὶ ὅμως ὅλαι αὐταὶ αἱ ἐπιθυμίαι ἦσαν στιγμαῖαι, πτερωταί, ἤρχοντο καὶ ἐφευγον, ἐπέτων ὡς πτηνὰ, ὡς χρυσασλί- δες. Μία μόνη ἦτο ἰσχυρὰ καὶ βαθέως ἐντετυ- πωμένη εἰς τὴν καρδίαν τῆς· ἐπεθύμει ἓν κανά- ριον, ἓν ὠρισμένον κανάριον, ὃ δὲ εὐτυχὴς κά- τοχος τοῦ περιποθητοῦ πτηνοῦ ἦτο ἡ θυρωρὸς τῆς οἰκίας τῆς.

Ἄφ' οὗ τὴν ἐνυμνεύθησαν ἡ ἀπαίτησις ἔλαβε μεγαλύτεραν ἀκρότη ἔντασιν. Ἐζήτηε πάντοτε τὸ τόσον ἀγαπητὸν κανάριον. Οἰοσάθητε ἄλ- λος θὰ μὲ ἐνόμιζεν εὐτυχὴ ἀκούων ὅτι ἡ σύζυ- γός μου δὲν μοὶ ἐζήτηε ἄλλο δῶρον παρὰ ἓν κα- νάριον· ἀλλ' ἡ θυρωρὸς κατ' οὐδένα τρόπον δὲν ἐνόει νὰ παραχωρήσῃ τὸν πτερωτὸν ψάλτην. . . καὶ ἐκελάδει τόσον ὥραϊα!

Πρωτὴν τινα τοῦ Ἰουλίου 1830 ἐπαρουσιά- σθησαν πρὸς τὴν θυρωρὸν μετὰ θερμὰς παρακλήσεις τῆς Ἄννας·

— Δὲν κελαδεῖ ἄσχημα τὸ κανάρι σου, Κυ- ρὰ Πετῆ (οὕτως ὠνομάζετο), τῆ λέγω· ἐπεθύ- μουν ἓν παρόμοιον διὰ τὴν Ἄνναν. . . εἶναι ὡ- ραιότατον αὐτό. . . Ποῦ ἤμποροῦσα νὰ εὔρω ἓν παρόμοιον;

Ἡ θυρωρὸς μὲ ἐξάπεστευτε τὸν δυστυχῆ νὰ ἀ- γοράσω ἐκ εἰς τὴν ὁδὸν δεῖνα, ἀριθμὸς δεῖνα. Καὶ ἡ Ἄννα ἤθελεν ἐκεῖνο.

— Εἶνε πολὺ μακρὰν, Κυρὰ Πετῆ, αὐτοῦ, ὅ- που μὲ στέλλεις.

— Πηγαίνω ἐγὼ νὰ σᾶς τὸ ἀγοράσω, ἀπήν- τησεν, ἀρχίζουσα νὰ λαμβάνῃ ὑπονοίας.

— Ἄκουσε, Κυρὰ, ἂν διὰ πενήντα φράγκα. . .

— Οὔτε δι' ἑκατὸν, μὲ διέκοψε λέγουσα, νυῆ- σασα ποῦ ἔτεινε ὁ λόγος.

— Καλὰ λοιπὸν, ἑκατὸν. . .

— Ὅχι.

— Ἐκατὸν πενήντα.

— Ὅχι.

— Διακόσια.

— Ὅχι, ὄχι, δὲν τὸ δίδω. . . .

Ἐπέστρεψα κατησχυμένος εἰς τὴν οἰκίαν μου καὶ ἐδιηγῆθη τὰ γενόμενα εἰς τὴν Ἄνναν. Ἄλλὰ δυστυχῶς αἱ δυσκολίαι ἐξάπτουσι ἐτι μᾶλλον τὰς ἐπιθυμίας. Τώρα πρὸ πάντων ἡ Ἄν- να ἤθελε τὸ κανάριον τῆς Κυρᾶς Πετῆς.

Τί νὰ κάμω; . .

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐκρήγνυται ἡ ἐπανάστα- σις τοῦ Ἰουλίου, ἀνατρέπεται ὁ θρόνος τῶν Βουρβόνων καὶ φεύγει ἐξόριστος ὁ Κάρολος ὁ δέ- κατος. Ὁ μαρκήσιος τοῦ Μ., ὅστις καὶ αὐτὸς κατόκει εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν, εἰς τὸ κάτω πά- ταμα, μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἐξορίαν τοῦ κυριάρχου του, ἀπεσύρθη μετ' οὐ πολὺ εἰς

τὴν ἐξοχίαν. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν, τὴν δευτέ- ραν μ.μ. ὥραν ἡ Κυρὰ Πετῆ, φιλοδοσιλικωτάτη καὶ αὐτῆ, ἐπρόκειτο νὰ ἐπισκεφθῆ τὸν γηραιὸν μαρκήσιον.

Τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς ὥραν πορεύομαι εἰς τὸ δωμάτιον τῆς θυρωροῦ. Ἐλεῖπεν αὐτῆ. Στέλλω τὸν ἄνδρα τῆς νὰ μοὶ ἀγοράσῃ καπνὸν καὶ μὲνω μόνος μόνος μὲ τὸ κανάριον! Εἶχον ἓν ἄλλο ἔ- τοιμον' τὸ ρίπτω εἰς τὸ κλωβίον, λαμβάνω ἐκεῖ- νο καὶ . . . τρέχω πρὸς τὴν Ἄνναν. Δύνασαι νὰ φαντασθῆς, ἀναγνώστα, εἰς ποῖον πέλαγος εὐ- δαιμονίας εὐρέθη αὐτῆ!

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐπανέρχομαι εἰς τῆς θυ- ρωροῦ καὶ προφασίζομαι ὅτι εἶχον καταληφθῆ χθὲς αἴφνης ὑπὸ πυρετοῦ καὶ διὰ τοῦτο ἠναγ- κάσθη δρομαίως νὰ φύγω χωρὶς νὰ περιμεῖνω τὸν καπνόν. Μεταξὺ δὲ ἄλλων τῆ λέγω·

— Ἀλήθεια, Κυρὰ, ἔχεις ἀκόμη τὸ κανάρι σου;

— Ἄκουε ἐκεῖ. . .

— Διακόσια πενήντα φράγκα σοῦ δίδω, μοῦ τ' ἀφίνεις;

— Οὔτε χίλια νὰ μοῦ δώσουν τώρα δὲν τὸ δίδω.

— Διὰ τί;

— Τὸ καυμένο! Ἄφ' οὔτου ἐφυγεν ὁ καλὸς μου βασιλεὺς, ὁ Κάρολος, δὲν ἐκελάδησεν οὔτε μία φράγα!

Σ.

Εἰς τὴν Ἰωνίαν

Τίς τὴν ψυχὴν μου ὅτ' ἡμερῶτη, τίς εἰς τὸν πύθον μου θέλει δώσει πτερὰ Ζεφύρου;

Τίς εἰς τοὺς τόπους θέλει μὲ φέρει, ὅπου ὁ Μέλης στιλπνὸς μαρμαίρει ὡς πλᾶξ ἀργύρου;

Ἐκεῖ γλυκεῖαι πνέουσιν αὔραι, καὶ εἰς τὸ κύμα θουοῦνται μαῦραι σικαὶ πλατάνων· ἐκεῖ εὐώδης θάλλει μυρσίνη, ἐκεῖ τὰ πάντα τέφρις, γαλήνη, πλὴν τῶν τυράννων!

Ἡ τυραννίη τὴν φρίκην σπεῖρει, καὶ τῆς ὠραίας φύσεως φθείρει τὴν ἁρμονίαν· αὐτῆ μαρναίνει τὰ κάλλιπ' ἄνθη, καὶ ἡ πνοή τῆς ἐπιλυμάνθη τὴν Ἰωνίαν.

Ἄλλ' ἂν τὰ κάλλη τῆς λαίλαψ τύπη, ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ἀνακύπτει πλέον ὠραία·

κ' εἰς τὴν γλυκεῖαν μορφήν τῆς ἐτι τὸ δουρικόν τῆς πένθος προσθέτει θέλγητρα νέεα.

Οὕτως εἰς βόδον πίπτει βαρεῖα ἡ δολιχόζουσα τρικυμία μὲ ὄμβρου σάλον· πλὴν εἰς τὴν ἰόσην ἀνεμοζάλην ὑπερηφάνως ἐγείρει πάλιν μέτοπον θάλλον.¹

1. Ἰωνίαν· Καταστάσεις.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* Ὁ ταξιδιωτὴς π' ἄρρησε τὴν πρώτη κατοικίαν, τὸν τόπο του, καὶ τριγυρῆ περιέρχεται εἰς τὰ ξένα. Πολλοὺς χειμάρρους καὶ κρημνοὺς, πολλὰς κορφαὶς θαυμάζει, Σὲ πολλὰ μέρη στέκεται μὲ μάτια θαυμάζοντα· Πλὴν ὅπου καὶ ἂν στέκεται, ὅπου καὶ ἂν κυττάξῃ, Ἄνάμτα εἰς τὰ μάτια του καὶ εἰς ὃ, τι βλέπει ἐμπρὸς του θὰ γλύνεται, ὅταν ζωγραφίᾳ ἔξαρτου ξεδιπλωμένη, τὸ ποταμὰκι πῶτορχε εἰς τὸν κῆπο τοῦ πατρὸς του, Ἡ θάλασσα ποῦ ἐβόλαπε μὲ μάτια παιδικαῖσι, Ὁ βράχος ποῦ ἐπροτόμαθε μὲ φόβον ἄνκιθίνην· Κι' αὐτῆ ἡ γλυκεῖα ἐνθύμησις τῆς νεότητος, ἀρχημναίει τῆς ξενιτειᾶς τῆς ἐρημίας τὰ κάλλη τὰ περίσσια. (Δ. Βικέλας).

* Ἄξια συγκομιδῆς ἐφάνη ἡμῖν ἡ κατωτέρω συμβουλή πατρὸς πρὸς τὸν υἱόν του: «Ἐσο τί- ημιος καὶ ἐπίμων' διὰ τῆς τιμιότητος θέλεις ἠδιστακρῆσαι τὴν ἀνεξάρτησίαν σου, διὰ δὲ τῆς ἐπιμονῆς θέλεις ἐπιτύχει τοῦ σκοποῦ σου.»

* Ὁ ἄνθρωπος συγχωρεῖ πολλάκις τοὺς ἀ- δικήσαντας αὐτὸν, οὐδέποτε ὅμως τοὺς ὑπ' αὐ- τοῦ ἀδικηθέντας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Περὶ τῆς παρούσης καταστάσεως τοῦ Αἰγυπτιακοῦ ναυτικοῦ.

Ἐξ ἄρθρου δημοσιευθέντος ἐν τῇ Neue Militärische Blätter, «περὶ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς Αἰγύπτου», ἀποσπῶμεν τὰς ἐξῆς περὶ τοῦ ναυτικοῦ τῆς χώρας ταύτης πληροφορίας·

Ὁ νῦν μονάρχης τῆς Αἰγύπτου Ἰσμαὴλ Πασ- σᾶς, ἀναβάς τὸν θρόνον τῷ 1863 ἔτει, ἐνασκεῖ σχεδὸν πάσας τὰς ἐξουσίας ἡγεμόνος αὐτοκυ- ριάρχου, καταβάλλων μόνον εἰσέτι τῇ Πύλῃ φό- ρον μέχρι 19,687,500 φράγκων.

Ἄλλ' ὡς πρὸς τὰς στρατιωτικὰς καὶ ναυτι- κὰς δυνάμεις τοῦ τόπου, ὁ Ἰσμαὴλ Πασσᾶς ἐ- πέτυχε τοῦ προνομίου ἀπολύτου ἐλευθερίας, ὑ- ποκειμένος μόνον εἰς εἰδικὴν ἀπόφασιν τοῦ σουλ- τάνου, προκειμένου περὶ κατασκευῆς θωρηκτοῦ στόλου.

Ὁ δ' αἰγυπτιακὸς στόλος ὀφείλει κυρίως τὴν ὑπαρξίν τῷ Ἰσμαὴλ Πασσᾶ· καὶ ἐκ τῶν πλοίων τὰ μὲν ἠγοράσθησαν, τὰ δὲ ἐναυπηγήθησαν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἐν 1871 ἔτει ὁ Ἰσμαὴλ Πασσᾶς ὑπεκρέθη νὰ παραχωρήσῃ τῇ Πύλῃ τὰ θωρη- κτὰ αὐτοῦ σκάφη. Ἡ κυβέρνησις λοιπὸν τῆς Αἰγύπτου κέντηται σήμερον 53 ἀτιμοκίνητα καὶ 77 ἰστιοφόρα, ἐφ' ὧν ἐπιθιάνουσι 5,360 ἄνδρες· ἐκ τούτων 25 εἰσὶ πολεμικά, φέροντα 300 πυ- ροβόλα. Ἐπὶ πλέον ἐπὶ τοῦ Νεῖλου καὶ τῶν διω- ρύγων ὑπάρχουσι 58 ἀτιμὸπλοια καὶ 647 ἰστιο- φόρα, ἐφ' ὧν ἐπιθιάνουσι 5,443 ἄνδρες.

Ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ ὑπάρχει ναυπηγεῖον καὶ σι- δηροῦν dock flottant, πλάτους μέτρων 30 καὶ μήκους 150, ἀγορασθὲν ἐν Μασσαλίᾳ ἀντὶ 3, 500,000 φράγκων. Ἐν Νέῳ Σουζὲ κατασκευά-

σθη ἐκ λίθων δεξαμενὴ πρὸς ἐπισκευὴν τῶν πλοίων, μήκους μὲν μέτρων 140, πλάτους δὲ 30 καὶ βάρους 12. Οἱ ἄνδρες ναυτολογουῦνται ἐκ τῶν παραλίων χωρῶν, καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ ἐκπαιδεύονται ἐν τῇ ναυτικῇ σχολῇ τῆς Ἀλε- ξανδρείας, ἐν ἣ ἐν 1870 ἔτει ὑπῆρχον 7 καθη- γηταὶ καὶ μαθηταὶ 40. Τὰ ναυτικὰ ὑπάγονται εἰς ἴδιον ὑπουργεῖον.

Μία εὐχή τοῦ Βερανζέ.

Πτωχὸς τις μεταπράτης βιβλίων εἰσέρχεται μίαν ἡμέραν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Βερανζέ.

— Κύριε, τῷ λέγει, ἔρχομαι νὰ σᾶς προκα- λῶ νὰ λάβετε τὴν καλωσύνην νὰ μοῦ γράψε- τε δύο στίχους εἰς αὐτὸ τὸ λεύκωμα.

— Ποῖος σᾶς στέλλει;

— Κύριός τις ὁ ὁποῖος δὲν σᾶς γνωρίζει μὲν προσωπικῶς, ἀλλὰ θεωρεῖ μεγάλην εὐτυχίαν του νὰ λάβῃ ἐν αὐτόγραφον τῆς χειρὸς σας.

— Δὲν γράφω ποτὲ εἰς λεύκωματα. Λυποῦμαι πολὺ, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ κάμω αὐτὸ τὸ ὀ- ποῖον μὲ ζητεῖτε. Ὑπάγετε εἰς τὸ καλόν.

— Ἄ! κύριε, πόσον ἤθελε χαρῆ ἐκεῖνος ὅπου μ' ἔστειλε. . .

— Πιθανόν, καὶ τῷ εἶμαι εὐγνώμων· ἀλλὰ δὲν ἤμπορῶ κατ' οὐδένα τρόπον. . .

— Καὶ ὅμως ἠθέλετε ὑποχρεῶσαι πολὺ κ' ἐ- μὲ τὸν ἴδιον.

— Καὶ τί ἐνδιαφέρεσθε σαῖς εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα;

— ὦ! καὶ πολὺ, κύριέ μου· εἶμαι πτωχὸς ἄνθρωπος, ἔχω οἰκογένειαν, καὶ μὲ ὑπεσχέθη- σεν πενήντα φράγκα ἂν ἠθέλετε νὰ γράψῃτε δύο μόνον στίχους εἰς αὐτὸ τὸ λεύκωμα.

— Πενήντα φράγκα!

— Μάλιστα· καὶ ἐπειδὴ πλησιάζει ἡ προθε- σμία νὰ πληρώσω τὸ ἐνοίκιον, αὐτὸ θὰ μὲ διευ- κώλυε.

— Ἐχετε, εἴπατε, οἰκογένειαν;

— Μάλιστα, κύριε.

Ὁ Βερανζέ λαμβάνει εὐθὺς τὸ κονδύλιον, λέ- γων: «Ω! τώρα ἀλλάζει· καὶ γράφει τὰ ἐξῆς: «Il est un Dieu, devant lui je m'incline, Pauvre et content sans lui demander rien, que la suppression des albums.»

Ἦτοι· «Ἐπαρξίν Θεοῦ δοξάζω, πρὸ αὐτοῦ γονυκλιτῶ, Πένης κ' εὐχαριστημένος τίποτε δὲν τοῦ ζητῶ, εἰμὴ τὴν κατάργησιν τῶν λευκωμάτων.»

Γνωστὸν δ' ὅτι οἱ δύο στίχοι εἶνε ἡ ἀρχὴ ἐ- νὸς τῶν περιφημοτέρων ἀσμάτων τοῦ ποιητοῦ, «Le Dieu des bonnes gens.»

Οἱ φρενοβλαβεῖς παρὰ τοῖς Ὁθωμανοῖς.

Οἱ φρενοβλαβεῖς θεωροῦνται παρὰ τῶν Ὁθω- μανῶν ἱεροί. Ἴδου δὲ τί ἀπῆντησεν Ὁθωμανὸς τις εἰς περιηγητὴν τινα Εὐρωπαῖον, ἐρωτήσαντα αὐτὸν, διατί οἱ Ὁθωμανοὶ σέβονται τοὺς φρενο-

ελαθείς καὶ νομιζοῦσιν αὐτοὺς θεοφορομένους : «Τὸ λογικὸν ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἵνα τὸν ὀδηγῇ ἐν τῷ παρόντι βίῳ· ἄμα λοιπὸν τοῦτο λείψῃ, ἐπόμενον εἶν' ὅτι λαμβάνει τὴν θέσιν αὐτοῦ ἢ τοῦ Θεοῦ ἀγαθότης.»

Λουθηρανικὸν μουσεῖον.

Ἐν Βυττεμβέργῃ συνιστᾶται κατ' αὐτὰς μουσεῖον τοῦ Λουθήρου, ἢ τῆς Μεταρρυθμίσεως καλούμενον, τὸ ὁποῖον θὰ περιέχῃ κυρίως ἀντίγραφα τῶν καλλιτέρων εἰκόνων τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως καὶ Λουθηρανικῆν βιβλιοθήκην. Τὸ μουσεῖον τοῦτο θὰ ἐγκατασταθῇ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἣν κατέκειε ὁ ὀνομαστὸς αἰρεσιάρχης.

Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ μονῇ τῶν Αὐγουστιανῶν, εἰς ἣν εἰσῆλθεν ὡς μοναχὸς ὁ Λούθηρος ἐν ἔτει 1505, ἐπιδεικνύεται εἰς τὸν ξένον τὸ κελλίον τοῦ ἐπιφανοῦς ἀνδρός, ἡ τράπεζα καὶ ἡ ἔδρα του. Οἱ τεῖχοι τοῦ κελλίου καλύπτονται ὑπὸ πολλῶν ἐνδόξων ὀνομάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναγινώσκεται καὶ τὸ τοῦ Μεγάλου Πέτρου.

Κατακλιθεὶς ἵππειου κρέατος ἐν Γαλλίᾳ.

Τῷ 1875 οἱ πωλοῦντες ἐν Παρισίοις ἵππειον κρέας ἔσφαζαν καὶ ἐπώλησαν 6,865 ἵππους, 5-νους καὶ ἡμιόνους· τῷ 1876 ὁ ἀριθμὸς πύξησεν εἰς 9,271, ἐξ ὧν παρήχθη καθαρὸν κρέας 1,685, 470 χιλιόγραμμα.

Ἐν Λυὸν δὲ ἔσφαγγον 1,262 τοιαῦτα ζῶα τῷ 1875 καὶ 1,088 τῷ 1876.

Τῇ 1 Ἰανουαρίου 1877 ὑπῆρχον ἐν Παρισίοις 58 κρεωπωλεῖα ἵππειου κρέατος, ἐπτά δὲ μόνον ἐν Λυὸν.

Εὐφυὲς λόγιον τοῦ διασήμεου βιολιστοῦ Παγκινίνη.

Καθ' ἑκάστην γυμνάζομαι εἰς τὸ βιολίον. Ἄμα μίαν ἡμέραν δὲν γυμνασθῶ εὐθὺς αἰσθάνομαι τὴν διαφορὰν, ἄμα δὲν γυμνασθῶ δύο, τὴν αἰσθάνεται τὸ κοινόν.

Εἰς ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ.

ΥΓΙΕΙΝΗ

Νέον θεραπευτικὸν φάρμακον τοῦ πυρετοῦ.

Ὡς γνωστὸν ἡ κινίνη εἶνε τὸ κατ' ἐξοχὴν θεραπευτικὸν φάρμακον τοῦ πυρετοῦ, ἢ κατακλιθεὶς δ' αὐτῆς ἐπεκτείνεται ὀσημέραι πλείοτερον καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ τιμὴ αὐτῆς ὑπέστη πολλὴν ὑψώσιν. Θετικὰ ὅμως γεγονότα κατέστησαν ἀναμφισβήτητον τὴν ἀλήθειαν ὅτι καὶ ἄλλα ἀλκαλοειδῆ τῆς κίνης (τοῦ γνωστοῦ περουβιανοῦ φλοιοῦ) ἔχουσι τὰς αὐτὰς πρὸς τὴν κινίνην ιδιότητας· ἡ κιγχονιδίνη π.χ., ἥτις εἶνε κατὰ πολὺ εὐθηνότερα τῆς κινίνης.

Αἱ πληροφορίαι, ἃς ὁ Κ. Weddell ἐξήγαγεν ἐκ τινος συγγράμματος τοῦ διασήμεου ἀγγλοῦ κινιολόγου Κ. F. Eliot Howard, ἐπικυροῦσι

τὴν προσκεθεθεῖσαν γνώμην. Ἡ τῆς Ἰνδικῆς κυβέρνησις ἐπεφόρτισεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1866 πλείονας ἐπιτροπίας νὰ ἐξετάσωσι τὴν θεραπευτικὴν ἀξίαν τῶν ἀλκαλοειδῶν τῆς κίνης. Ἐπὶ 1,145 ἀσθενῶν

410	ἔλαβον	κιγχονιδίνη	καὶ	ἐξ	αὐτῶν	400	ἐθεραπεύθησαν
350	"	κιγχονιδίνη	"	"	"	346	"
376	"	κινίνη	"	"	"	365	"

1,145

1,111

Τὸ συμπέρασμα, εἰς ὃ ἐφθασαν αἱ ἐπιτροπίαί τῆς Μαδράς, εἶνε ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῶν δύο ἄλλων ἀλκαλοειδῶν ὀλίγων διαφέρουσι τῶν τῆς κινίνης. Θὰ ἦτο δὲ κατὰ τοῦτο ἐπικερδестέρα ἡ ἀντικατάστασις τῆς κινίνης δι' ἄλλων ἀλκαλοειδῶν, καθόσον ἡ κατασκευὴ αὐτῶν ἀπαιτεῖ κατὰ τὸ τρίτον ὀλιγοτέραν δαπάνην τῆς κατασκευῆς τῆς κινίνης. Πλὴν τούτου πολλοὶ ἱατροὶ διατείνονται ὅτι στόμαχοί τινες δέχονται τὴν κιγχονιδίνην πολὺ κάλλιον τῆς κινίνης, δὲν ἐπιφέρει δὲ ἡ κιγχονιδίνη τὴν γνωστὴν ἐκείνην ζάλην καὶ τὸν βόμβον εἰς τὰ ὦτα, ὅν ἐπιφέρει ἡ κινίνη, τοῦλάχιστον ὅταν δίδεται μέχρι τινὸς βαθμοῦ. Ἴνα μὴ τυχὸν ἐκλείψῃ ἡ κινίνη, ἣν μέχρι τοῦδε παρήγον τὰ δάση τῶν Ἄνδεων, ἐφύτευσαν κινιφόρα δάση εἰς τὰς ἀγγλικὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Ἰάβαν· εἶνε λοιπὸν βέβαιον ὅτι ἡ κινίνη δὲν θὰ ἐκλείψῃ· τὸ τοιοῦτον ὅμως δὲν εἶνε λόγος νὰ μὴ μεταχειρίζομεθα τὴν κιγχονιδίνην, ἥτις καὶ εἰς τὰ νοσοκομεία τοῦ Λονδίνου ἤρχισεν ἤδη ἐπιτυχῶς νὰ ἀνταγωνίζηται πρὸς τὴν κινίνην.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Ἐγχώριος ἐντομοκτόνος κόνις.

Ὡς ἀντικατάστασις τῆς ἐξ Εὐρώπης κομιζομένης ἐντομοκτόνου κόνεως δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἡ ἀγρία λιθωνωτὶς (κοινῶς ἄγριο διοσμαρίνι ἢ καρραμπάσι) ἢ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος φυομένη. Ἡ κόνις τοῦ φυτοῦ τούτου ἀπεξηραμένου ἢ τὸ φυτὸν αὐτὸ πρόσφατον θανατοῖ τοὺς φθείρας, κόριες, τὰς ψύλλας, σήτας καὶ θερμοφάγους (κ. σκώρους) καὶ τὰς χρυσαλλίδας αὐτῶν, τὰς σχαδόνας τῶν μυιῶν, πιθανῶς δὲ καὶ ἄλλα ἐντομα. Βάμμα ἐκ τῶν φύλλων τοῦ φυτοῦ τούτου ἐπιθετόμενον ἐπὶ τοῦ δῆγματος τῶν ἐντόμων καταπαθεῖ ἐν βραχεὶ οὐ μόνον τὸν ἀκατάσχετον κνησμὸν ἀλλὰ καὶ τοὺς πόρους. Λίαν δὲ ἐνεργὸν εἶνε χλωρὸν καὶ ἐν ἀνθήσει, ὅτε καὶ πρέπει νὰ συλλέγηται. Οἱ χωρικοὶ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῶν φύλλων μεταχειρίζονται τὰ φύλλα τοῦ ἄγνου (κ. λυγαριάς) ἅτινα εἰς μέγα ποσὸν θέτουσιν ὑπὸ τὴν κλίνην των.

Δημοσθένης ἐρωτηθεὶς, «Πῶς τῆς ῥητορικῆς περιεγένου;» «Πλέον, ἔφη, ἔλαιον οἴνου δαπανήσας.»

ΛΟΓΗΤΗΣ.—ΕΥΡΩΠΕΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΕΡΓΑΤΕΙΑΣ.—ΟΣΟΣ ΠΑΤΗΣΙΩΝ, 4.